

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Seda Džoldoševa

Společnosti v mezinárodním právu soukromém

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 23. 11. 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Vlastní text práce včetně poznámek pod čarou čítá 120 963 znaků.

V Praze dne 23. 11. 2017

Děkuji paní profesorce JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., vedoucí mé diplomové práce za ochotu, trpělivost, připomínky a pomoc při zpracování. Za poskytnuté rady děkuji Heleně Skalské. A za podporu děkuji mé rodině a Filipovi.

Obsah

1	ÚVOD	5
2	OBECNÁ ČÁST	8
2.2	POJEM MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ	8
2.3	PRÁVNICKÉ OSOBY	10
2.4	POJEM SPOLEČNOST.....	12
2.5	POJEM STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST A DOMICIL	15
2.6	UZNÁNÍ ZAHRA NIČNÍCH SPOLEČNOSTÍ.....	16
3	OSOBNÍ STATUT SPOLEČNOSTI	17
3.2	INKORPORAČNÍ TEORIE	19
3.3	TEORIE SÍDLA	25
3.4	ZÁKLADNÍ ROZDÍLY	30
3.5	DALŠÍ KRITÉRIA URČOVÁNÍ OSOBNÍHO STATUTU SPOLEČNOSTI	32
4	PŘEMÍSTĚNÍ SÍDLA SPOLEČNOSTI	34
4.2	OBECNÝ ÚVOD.....	34
4.3	PŘEMÍSTĚNÍ SÍDLA SPOLEČNOSTI Z ČESKÉ REPUBLIKY	37
4.4	PŘEMÍSTĚNÍ SÍDLA SPOLEČNOSTI DO ČESKÉ REPUBLIKY	39
5	JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE	43
5.2	DAILY MAIL	43
5.3	CENTROS	45
5.4	ÜBERSEERING.....	47
5.5	INSPIRE ART	50
5.6	CARTESIO	53
5.7	NATIONAL GRID INDUS	55
5.8	VALE	56
6	ZÁVĚR	59
7	POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	62
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	74
9	ABSTRAKT	75
10	ABSTRACT	77

1 Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá společnostmi v mezinárodním právu soukromém. Toto téma je v moderní globalizované společnosti důležité a dlouhodobě aktuální jak na poli práva mezinárodního, tak práva obchodního. Ač existuje mnoho zahraničních i českých výborně zpracovaných odborných prací, které se daným tématem zabývají, nepovažuji jej zdaleka za vyčerpané a ani všechny otázky za zodpovězené.

Domnívám se, že tomu tak je, protože je téma společností v mezinárodním právu soukromém tak komplikované, že nelze předem vymyslet řešení každé možné situace, k níž může potenciálně dojít v právu společností při střetu rozlišných právních řádů.

Dlouhodobě zajímavé je pro mě i studium veškerých dostupných materiálů s ohledem na jazykové bariéry a riziko špatné interpretace nebo překladu, protože se dle mého názoru tomuto tématu mnozí vyhýbají, i když je z právního hlediska neskutečně objemné a pestré. Mně osobně právě pro rozsah zpracování, šíři problematiky, množství pohledů, jimiž se na ni dá nazírat, a v každodenní praxi vznikající kolize různých právních řádů, naopak přijde téma stále atraktivní a hodné zamyšlení.

Cílem mé práce je analyzovat dosavadní poznatky o společnostech v mezinárodním právu soukromém a poskytnout aktuální přehled, a to především za použití popisně-analytické metody. U definování způsobů určování osobního statutu společností použiji i metodu komparativní.

Určení osobního statutu, tedy kolizněprávní úprava toho, podle jakého právního řádu se bude, např. v případě konfliktu, rozhodovat, je v praxi ohniskem střetu právních úprav. Historicky, jak je známo, vychází ze dvou základních teorií – teorie inkorporační a teorie sídla. Ač by se mohla zdát jako přirozená možnost volba státu, kde má daná společnost své sídlo, je tato idea komplikována rozvojem jednotného trhu, překonáváním myšlenky hranic nebo například nyní již častými případy nadnárodních společností, které mají založené své pobočky v různých státech.

Problematika zřízení společnosti, u níž není jasný její osobní statut, je vyřešena až ve chvíli, kdy jsou zodpovězeny otázky patřící do odvětví mezinárodního práva soukromého, a to pomocí odpovědí vycházejících především z historického vývoje, z vývoje komunitárního práva, dále z jednotlivých vnitrostátních právních úprav a z četné judikatury, které je dostatek právě proto, že tyto otázky jsou v praxi sporné.

Přestože si osobně nemyslím, že existuje jediná odpověď na to, užití kterého principu mezinárodního práva soukromého je pro společnost vhodné, považuji za důležité pochopení obou principů v teoretické rovině, v historickém kontextu jejich vývoje i v kontextu rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie.

Společnosti vnímám jako subjekty, které odrážejí potřeby dnešní globalizované a konzumní společnosti, jejichž striktní právní úprava je zcela nezbytná vzhledem k tomu, že mají celosvětový vliv. Již samotné kořeny evropské integrace nám napovídají, že historický vývoj vnesl potřebu spolupráce ze strachu z válek, které ale přeci jen ještě do 20. století byly považovány za „boží soud“, což vedlo k tomu, že se každá velmoc snažila pouze sama za sebe dosáhnout co nejlepšího postavení na šachovém poli světa.

Dnes jsou státy nuceny mnohem více spolupracovat, vnímat společnosti jako nezanedbatelné entity a přizpůsobovat jim i svoji legislativu. I přes dlouhý vývoj a snahy o unifikaci je ale právní úprava společností v mezinárodním právu soukromém stále roztržštěná. Snaha států o co největší zachování si vlastních pravidel vede k diverzifikaci a komplikacím na půdě mezinárodního obchodu.

Jak již bylo uvedeno výše, tato práce zpracovává obchodní společnosti v rámci soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem. Po úvodní kapitole se práce věnuje vymezení jednotlivých pojmů, které může být problematické především z důvodu rozdílů v interpretaci stejných pojmů napříč různými právními řády.

Mezi hlavní pojmy, jež je důležité co nejpřesněji definovat, patří „mezinárodní právo soukromé“, „společnost“ ale i „státní příslušnost a domicil“ a „uznání společnosti“.

Třetí kapitola se podrobně věnuje osobnímu statutu a je rozdělena na výše zmíněné dvě teorie, teorii inkorporační a teorii sídla, které jsou popsány, následně i porovnány.

Další část je věnována jiným kritériím, jež v právní vědě našly své opodstatnění. Sem patří například teorie kontroly, teorie diverzifikační nebo teorie překrývání. Jedná se o teorie, jež jsou většinou kombinací dvou výchozích teorií.

Čtvrtá kapitola se věnuje problematice přemístění sídla společností, které je úzce spjato s uznáváním společností. K přemístování společností může docházet z mnoha různých důvodů, například při hledání daňově výhodnějšího prostředí nebo rozšiřování vlastního podnikání. Přemístění sídla se věnuji z pohledu nyní platné české právní úpravy.

Poslední kapitola je shrnutím několika slavných judikátů, které vydal Soudní dvůr Evropské unie, nejčastěji formou odpovědí na předběžné otázky. Unijní doktrína, která se těmito judikáty výrazně vyvíjí, je důležitá i pro národní úpravy členských států. Vzhledem k rozsahu práce je ale nemožné sepsat veškerou judikaturu k tématu společností, proto jsem vybrala rozhodnutí, o nichž se zmiňuji v práci, a také jiná, která mi přijdou v kontextu dané problematiky zlomová. Zároveň jsem se pokusila zmínit i několik relativně aktuálních rozsudků, aby bylo jasné, kam směřuje vývoj problematiky společností v mezinárodním právu soukromém na území Evropské unie. Závěr je shrnutím poznatků a zamyšlení se nad tématem této diplomové práce.

Za stěžejní dílo, jež pro mne bylo teoretickým východiskem po celou dobu psaní diplomové práce, považuji *Společnosti v mezinárodním právu soukromém* od Moniky Pauknerové. Ač již to bude dvacet let od prvního vydání, je monografie nadčasově zpracována a je škoda, že nebyla přeložena do více jazyků. Druhou knihou, z níž jsem v mnohém vycházela, je *Corporations in Private International Law* od Stephana Rammeloo.

Práce vychází z právního stavu ke dni 19. 11. 2017.

Datum uzavření rukopisu: 23. 11. 2017

2 Obecná část

2.2 Pojem mezinárodní právo soukromé

Mezinárodní právo soukromé je právní odvětví obsahující právní normy, které upravují právní poměry s mezinárodním (cizím) prvkem v oblasti práva občanského, rodinného, pracovního i obchodního.¹ Vzhledem k vývoji globalizované společnosti jde o čím dál aktuálnější právní odvětví. Z užšího pohledu je mezinárodní právo soukromé klasicky spojováno v anglicky mluvících zemích s pojmem *conflict of laws*², což je pojem označující pravidla vnitrostátního, unijního i mezinárodního práva používaná pro určení, jakého právního řádu bude užito v případě kolize norem, tedy v případech, které se týkají osob v různých státech, osob různých národností nebo i přeshraničních transakcí.³

Ze širšího pohledu se bude jednat i o odpovědi na otázky: Jaký soud má pravomoc projednávat případ? Jaké právo je použitelné? A jak bude cizí rozsudek uznán a vykonán?⁴

Zjednodušení cestování a komunikace způsobuje, že je mnohem více lidí přeshraniční problematikou dotčeno a ovlivňováno. Právě mezinárodní právo soukromé

¹ POKORNÝ, Milan. *Mezinárodní právo soukromé a procesní*. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník* [online]. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

² BEALE, Joseph. *Treatise on the Conflict of Laws or Private International Law* [online]. Cambridge: Harvard University Press. Print, 1916, s. 11. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.beal/trconfpint0001&div=7&start_page=18&collection=beal&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults#.

Zajímavé ve srov. např. s GOODRICH, Herbert. Conflict of laws and its restatement. *American Bar Association Journal* [online]. 1928, 14(6), s. 307-308. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/abaj14&div=89&start_page=307&collection=journals&set_as_cursor=4&men_tab=srchresults#.

³ STEWART, David. Private International Law: a dynamic and developing field. *University of Pennsylvania Journal of International Law* [online]. 2009, č. 30, s. 1120. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1855&context=jil>.

⁴ CALSTER, Geert van. *European private international law. Second edition*. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2016, s. 1. ISBN 9781849466721.

má komplikace spojené se střetem různých právních řádů řešit, a co více, má i preventivní charakter.⁵

„Nejsou tu žádné speciální soudy pro případy mezinárodního práva soukromého tak, jako existují soudy pro právo manželské nebo mořské. Objevují se neočekávaně, u jakéhokoliv soudu a uprostřed jakéhokoliv procesu. Mohou vybuchnout jako mina při obyčejné právníkové žalobě, ve správním řízení, ve věci rozvodu nebo úpadku, ve věci námořní přepravy anebo v trestním řízení. Nejlehčí žaloba na zaplacení dluhu, nejsložitější případ žaloby na vydání nároků, mohou být najednou zamotána uzlem kolize norem, který může být rozváznán pouze mezinárodním právem soukromým.“⁶

Pro pochopení problematiky mezinárodního práva soukromého je důležité si uvědomovat komplikace způsobené existencí rozdílů mezi právními úpravami a rovněž nejednoznačnost konfliktů vznikajících z různé interpretace stejných pojmů napříč jednotlivými právními řády.

Tak například při přijetí Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení v rámci postupného rozšiřování Evropské unie, nebyl pojem *domicile*, tradiční institut angloamerické právní kultury vyjadřující právní poměr mezi osobou a určitým územím, jednoznačně vymezen, a to tedy hlavně z důvodu, že žádný z angloamerických států nebyl původním signatářem. Klíčový pojem byl proto reflektován až při jednání o přistoupení Spojeného království Velké Británie, Irska a Dánska, kdy byl vznesen požadavek nového konceptu domicilu, odlišného od tradičního institutu *common law*, k čemuž skutečně došlo, v roce 1982.⁷ Vznikaly tak mnohé problémy způsobené mnohoznačností jediného pojmu. Pokusy o vymezení domicilu příznačné pro 50. a 60. léta 20. století jsou v akademické sféře považovány za neúspěšné.⁸

⁵ NORTH, P. M. *Essays in private international law*. New York: Oxford University Press, 1993, s. 201. ISBN 0198258267.

⁶ HARRISON, Frederic a A. H. F. LEFROY. *On jurisprudence and the conflict of laws*. Oxford: Clarendon Press, 1919, s. 101. [online]. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.heinonline.org>.

⁷ PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013, s. 36. ISBN 9788087576847.

⁸ NORTH, P. M., J. J. FAWCETT a G. C. CHESHIRE. *Cheshire and North's private international law*. 13th ed. London: Butterworths, 1999, s. 176. ISBN 0406905967.

Z výše uvedeného je patrné, že mezinárodní právo soukromé je stále se rozvíjející právní odvětví, proto je více než snaha o vymezení, čím vším se zabývá, namísto se zaměřit na jednotlivé pojmy podstatné pro společnosti v mezinárodním právu soukromém, kterými jsou především právnická osoba, společnost, osobní statut, státní příslušnost a domicil.

2.3 Právnické osoby

Pro pochopení problematiky osobního statutu společností je nutné definovat právnické osoby a rozdíl mezi osobami fyzickými a osobami právnickými. Základem velkých teorií o právnických osobách jsou směry právní vědy z 19. a 20. století s tím, že samotný vznik pojmu právnická osoba přisuzujeme teprve 19. století, tedy dovodíme, že problémy s vnímáním této entity jsou stejně staré jako právnická osoba sama.⁹

Celé 19. století bylo přitom obdobím fylogeneze právnických osob, jejich typologie a vzniku právních konstrukcí, z nichž nejvýraznější jsou teorie fikce a teorie reality.¹⁰

Teorie fikce je historicky starší a vychází z myšlenky, že právnická osoba nemůže jako taková existovat, je fikcí právního řádu, protože jediná osoba, která může doopravdy existovat, je osoba fyzická. Zatímco subjektivita fyzických osob je deklarována právními řády různých států, je subjektivita právnických osob spíše vytvářena, simulována. Takový přístup je typický pro právněvědní přístup německého právníka Carla von Savigny a jeho následovníků. Právě Carl von Savigny vychází z myšlenky, že právní způsobilost je odvozena od možnosti chtít. Možnost jednat má právnická osoba v podobě přenesené z člověka na právnickou osobu jako entitu.¹¹

Opakem je teorie reality etablovaná v 19. století¹², která je spíše reakcí na rozvoj kapitalismu ve společnosti a konec masivní průmyslové revoluce. V této době měly

⁹ FRINTA, Ondřej. *Právnické osoby*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, katedra občanského práva, 2008, s. 56 - 66. ISBN 978-80-87146-07-1.

¹⁰ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 153 - 167.

¹¹ FRINTA, Ondřej. 2008, op. cit. s. 56 - 66.

¹² LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit. s. 153 - 167.

určující vliv ve státě velké hospodářské subjekty, většinou ve formě právnických osob (například i z důvodu přenesení rizika či odpovědnosti z jednotlivce) s pevnými vazbami na stát. Minimalizace rizika za účelem podpory rozvoje byla uskutečňována prostřednictvím existence právnických osob – obchodních společností.¹³ Tedy právnické osoby jsou dle teorie reality skutečné osoby, reálně existující organizační útvary, které právo pouze reflektuje.¹⁴ Za původce této teorie je dnes považován německý právník Otto von Gierke.¹⁵ Český právní řád se více přiklání k teorii fikce, na principu teorie reality jsou v dosavadním českém řádu koncipovány pouze typy právnických osob, u nichž to vyžaduje naléhavost jejich faktické existence.¹⁶

Na teorii reality navazuje pro společnosti v mezinárodním právu soukromém zajímavá teorie nacionality, kterou prosazoval především Francouz León Mazeaud. Ten šel o kus dál, když tvrdil, že každá osoba, fyzická i morální, má nějakou státní příslušnost, národnost, a mají ji tedy i společnosti, tedy ani nacionalita společností není fikcí, ale reálnou vlastností právnické osoby.¹⁷

Přitom, ač Mazeaud jasně vymezil, že nacionalita je vztahem společnosti se státem, není pojem nacionality společnosti absolutně jednoznačný. Právě například ve francouzské judikatuře není nacionalita společnosti vždy nutně spojována se státem, v němž byla společnost založena.¹⁸ Tradičně je národnost společnosti spojována spíše se *siège social*, tedy skutečným sídlem, které odpovídá místu, kde sídlí opravdový management společnosti. S odporem se setkala nacionalita společnosti, když se

¹³ FRINTA, Ondřej. 2008, op. cit. s. 56 - 66.

¹⁴ LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit. s. 153 - 167.

¹⁵ FRINTA, Ondřej. 2008, op. cit. s. 56 - 66.

¹⁶ LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit. s. 153 - 167.

¹⁷ MAZEAUD, Léon. De la Nationalite des Societes. *Journal du Droit International* 55 J. Dr. Int'l [online]. 1928(1), s. 30 - 66 [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jdrointl55&div=6&start_page=30&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

¹⁸ LORENZEN, Ernest. The French Rules of the Conflict of Laws. *Yale Law Journal* [online]. 1927, 36(6), s. 731. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ylr36&div=53&start_page=731&collection=journals&set_as_cursor=7&men_tab=srchresults#.

teoretikové zabývali otázkou, zda není národnost spíše politickým institutem, vztahem mezi jednotlivcem a státem, který je pro právní osobu zbytečný a nemožný.¹⁹

Obecné vymezení právnických osob nacházíme v občanském zákoníku, a to § 20 a § 21 OZ, jde o organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost uzná.²⁰ Znaky právnických osob jsou právní osobnost, způsobilost k právnímu jednání, delikttní způsobilost, majetková autonomie, uspořádání v organizační celek a účel.²¹

Důvodová zpráva k OZ pak upřesňuje, že:

„Pokud jde o právní osoby, osnova vychází z platného právního stavu [§ 18 odst. 1 písm. d) platného občanského zákoníku], podle něhož jsou právními osobami subjekty, které za právní osoby prohlásí zákon. Normativní východisko platné právní úpravy se však navrhuje změkčit tím způsobem, že zákon nemusí o určitém organizovaném útvaru výslovně stanovit, že je právní osobou, nýbrž že i postačí, bude-li ze zákona právní osobnost takového útvaru jinak bez pochybností zřejmá. Zdůrazňuje se vlastnost právní osoby jako organizovaného útvaru, neboť to je podstatný předpoklad její existence.“²²

2.4 Pojem společnost

Český právní řád neobsahuje jednoznačnou definici společnosti, ve smyslu mezinárodního práva soukromého lze společnost definovat jako útvary s právní subjektivitou, ale i útvary, jež subjektivitou nedisponují, tedy veškerá sdružení osob a majetku bez ohledu na jejich právní formu a účel, ať již jde o útvary soukromého nebo veřejného práva.²³

¹⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 36 - 37. ISBN 80-7184-598-1.

²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. února 2012, občanský zákoník.

²¹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 269-271. ISBN 978-80-7552-187-3.

²² Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz*. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

²³ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 20.

Společnosti jsou jednou ze skupin subjektů, které mohou být součástí soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem. Jedná se o neuzavřené množství entit, mnohé z nich v našem právním řádu ani nejsou upraveny.²⁴ Proto pracují normy mezinárodního práva soukromého například s pojmem „jiná než fyzická osoba“, který je svým obsahem širší než „osoba právnická“.

Pro tuto práci budou nejvíce relevantní společnosti obchodní. Obchodní společnosti jsou nezbytným předpokladem organizace lidské činnosti a alokace zdrojů, jež vede k efektivnější podnikatelské aktivitě.²⁵ Ekonomická globalizace a další jevy dnešní společnosti spustily proces, v němž si společnosti uvědomily výhody přeshraničního obchodu, to, že skutečné rozměry trhu daleko přesahují vnitrostátní hranice, a také svůj obrovský vliv na světovou ekonomiku, protože jsou to právě ony, kdo v mnohém zasahuje do role, která kdysi náležela státu.²⁶

Díky (v daném případě by se dalo říci i kvůli) globalizaci jsou vztahy národů i jednotlivců mnohem provázanější. Nové technologie proměnily i způsoby, jakými společnost řeší případné konflikty.²⁷ Spolu s nárůstem mezinárodních obchodů a protože postupně mizí subjekty, které by mohly roli nadnárodních společností v globalizovaném světě nahradit, narůstá samozřejmě i nezbytnost podrobné právní úpravy.

Ustanovení § 1 odst. 1 ZOK používá pojem společnost jako zákonnou zkratku pro společnosti obchodní. Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti a družstva, konkrétně veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Družstvy jsou družstvo a evropská

²⁴ Například útvary s omezenou právní způsobilostí jako německá veřejná obchodní společnost *offene Handelgesellschaft*. Srov. např. KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 55. ISBN 978-80-7380-108-3.

²⁵ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 3. ISBN 978-80-7400-475-9.

²⁶ RAMMELOO, Stephan. *Corporations in private international law: a European perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 3. ISBN 0-19-829925-7.

²⁷ BYRNES, Andrew, Mika HAYASHI a Christopher MICHAELSEN, ed. *International law in the new age of globalization*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, s. 57. ISBN 978-90-04-22880-1.

družstevní společnost. Rovněž ke společnostem musíme přiřadit evropské formy společností, tedy evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení.²⁸

Vztahy společností, které dále budou v této práci popsány, disponují mezinárodním prvkem, tedy souvisí s více než jedním právním řádem. Mezinárodní prvek v soukromoprávním poměru není českým právním řádem explicitně vymezen, v odborné literatuře je ale popisován jako vztah k zahraničí.²⁹

Přitom se dá obecněji říct, že je mezinárodní prvek v soukromoprávním poměru dán tehdy, pokud existuje vztah k zahraničí u subjektu právního poměru, tedy, že účastníkem právního poměru je cizí státní příslušník nebo osoba, která bydlí v zahraničí, právnická osoba založená podle cizího práva nebo mající sídlo v zahraničí, nebo je vztah k zahraničí dán u skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního poměru, předmětu právního poměru nebo i u právního poměru, který právně souvisí nebo je právně závislý na jiném právním poměru, jestliže se tento poměr hlavní řídí cizím právem.³⁰

Společnosti, jež mají vztah k zahraničí, v praxi často využívají svobodu usazování, primární právo zakotvené ve čl. 49 – 54 SFEU. A právě o svobodě usazování musel v mnoha případech rozhodovat SDEU, nejčastěji formou odpovědí na předběžné otázky (např. ohledně slučitelnosti vnitrostátních předpisů s primárním právem EU) pokládané vnitrostátními soudy.

Častou otázkou³¹ byla právní osobnost společností, od níž se odvozuje například možnost existence vlastnictví k majetku společnosti, tedy jakýsi obchodní život, bez něhož je obchodní fungování v mnoha případech nemyslitelné.³²

²⁸ POLÁČEK, Bohumil. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 47. ISBN 978-80-7552-770-7. Též např. ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 90. ISBN 978-80-7478-735-5.

²⁹ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 23. ISBN 978-80-7380-550-0.

³⁰ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. 2015, op. cit. s. 24.

³¹ Srov. např. 5. kapitola této práce, Judikatura SDEU.

³² POKORNÁ, Jarmila. 2014, op. cit. s. 3.

2.5 Pojem státní příslušnost a domicil

Zatímco osobní statut je institutem kolizního práva, lze státní příslušnost považovat za institut cizineckého práva. Státní příslušnost totiž určí, zda se bude jednat o zahraniční společnost či o společnost českou. Důležité bude rozlišení kvůli možným rozdílným pravidlům a podmínkám uplatňovaným pro obě uvedené.³³ Každý stát přistoupil ve svém historickém vývoji k pojmům jinak.

Domicil je tradiční a významný institut spojovaný především s angloamerickou právní kulturou. Původně vyjadřoval právní poměr mezi fyzickou osobou a určitým územím s tím, že každá osoba může mít domicil pouze jeden. *Common law* rozlišuje v zásadě domicil původu, výběru nebo domicil závislosti.³⁴ Domicil společnosti se řídí právem země, podle něhož byla založena. Společnost je příslušníkem státu, kde má své centrální řízení a kde je prováděna kontrola. Pokud je takových států více, je společnost příslušníkem více států. Koncept domicilu společností se odvíjí od domicilu fyzické osoba, která je příslušníkem státu, v němž se narodila.³⁵

V rámci oboru mezinárodního práva soukromého byl vymezen ještě druhý význam domicilu, spojovaný bezprostředně s Bruselskou úmluvou.³⁶ Zatímco v původním významu *common law* odpovídá domicil pojmu státní příslušnost, ve významu spojovaném s Bruselskou úmluvou a dokumenty, jež po ní následovaly, je domicil kritériem pro určení mezinárodní příslušnosti a má zcela jiný význam než v tradičním *common law* pojetí.³⁷ Například zákon přijatý ve Velké Británii v souvislosti s Bruselskou úmluvou definuje pojem domicil takto:

³³ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. 2008, op. cit. s. 59.

³⁴ PFEIFFER, Magdalena. 2013, op. cit. s. 33.

³⁵ DICEY, Albert Venn, John Humphrey Carlile. MORRIS a Lawrence COLLINS. *Dicey and Morris on the conflict of laws*. 13th ed. / London: Sweet & Maxwell, 2000, s. 1101 - 1102. ISBN 0421661402.

³⁶ KAYE, P. Nationality and the european convention on the jurisdiction and enforcement of judgments. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1988, 37(2), s. 268. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/incolq37&div=19&start_page=268&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

³⁷ *Concept of domicile under private international law* [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.supremecourtcases.com/index2.php?option=com_content&itemid=5&do_pdf=1&id=20970.

*„Domicilem fyzické osoby je Velká Británie, jestliže zde má osoba pobyt a je z povahy a okolností tohoto pobytu patrna existence úzké vazby na Velkou Británii, tedy odpovídá pojmu ‚bydliště‘“.*³⁸

2.6 Uznání zahraničních společností

Uznávání je další zajímavou oblastí mezinárodního práva, především tedy například uznání cizích rozhodnutí v mezinárodním právu procesním.³⁹ U společností s uznáváním úzce souvisí například stejné jednání se zahraničními společnostmi jako se společnostmi tuzemskými.

Často pokládanou a problematickou otázkou je, za jakých předpokladů může společnost, která má právní způsobilost podle zahraničního práva, vystupovat jako právní subjekt v tuzemsku. Zda uzná stát, v němž zahraniční společnost vyvíjí činnost, právní existenci společnosti, která odvozuje subjektivitu ze zahraničního právního řádu.

Uznávání zahraničních osob na území České republiky prošlo značným vývojem. Zásadním ustanovením v tomto smyslu je nyní § 30 ZMPS, které stanoví, že právní osobnost právnické osoby a způsobilost jiné než fyzické osoby se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla.⁴⁰

Toto ustanovení mimo jiné říká, že český právní řád takovou osobu, která byla platně založena a existuje dle cizího právního řádu, uznává jako subjekt práva bez dalšího.⁴¹ Důležitá je samozřejmě i výše popisovaná svoboda usazování prosazovaná na území Evropské unie, která usnadňuje uznávání společností bez ohledu na státní hranice.

Po vymezení základních pojmů je namístě se zabývat teorií inkorporační a teorií sídla, které fungují jako východiska při určování rozhodného práva uplatňovaného vůči společnostíem.

³⁸ PFEIFFER, Magdalena. 2013, op. cit. s. 33.

³⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 51.

⁴⁰ Ustanovení § 30 ZMPS.

⁴¹ DOLEČEK, M. *Podnikání zahraničních osob v ČR* [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/podnikani-zahranicnich-osob-v-cr-ppbi-63773.html#!&chapter=1>.

3 Osobní statut společnosti

Osobní statut je institut, který určuje, zda má organizovaný útvar vlastní právní osobnost⁴², zda je určitý útvar právnickou osobou⁴³, jakým právním řádem se řídí jeho vztahy, tedy například vznik, právní povaha nebo právě právní způsobilost, včetně oprávnění za organizovaný útvar jednat, posoudit vnitřní i vnější vztahy, změnu i zánik útvaru.⁴⁴ Za korporátní verzi *lex personalis* lze považovat *lex societatis*⁴⁵, který vyjadřuje v životě společnosti ekvivalenty pro „život a smrt, manželství, rozvod, adopci“ v životě člověka.⁴⁶ Zajímavý je v tomto ohledu například názor profesorky Pauknerové, že s ohledem na českou právní úpravu je takové rozlišení fyzických osob od osob právnických zbytečné.⁴⁷

Podle § 30 odst. 1 ZMPS osobní statut zahrnuje:

*„Právní osobnost právnické osoby a způsobilost jiné než fyzické osoby se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla. Tímto právním řádem se řídí i obchodní firma nebo název a vnitřní poměry takové osoby, poměry mezi takovou osobou a jejími společníky nebo členy a vzájemné poměry společníků nebo členů, ručení společníků nebo členů za závazky takové osoby a kdo za osobu jako její orgán jedná, jakož i její zánik.“*⁴⁸

Podle subsidiární kolizní normy v § 30 odst. 2 ZMPS platí, že pro to, aby byla osoba vázána svým jednáním, postačí (tj. i kdyby tomu tak nebylo podle osobního

⁴² POLÁČEK, Bohumil. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 47. ISBN 978-80-7552-770-7.

⁴³ BŘICHÁČEK, Tomáš. § 30 [Právnické osoby]. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 186. ISBN 978-80-7400-528-2.

⁴⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 28.

⁴⁵ RAMMELOO, Stephan. 2001, op. cit. s. 11. Též ke srovnání: PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 28.

⁴⁶ CALSTER, Geert van. 2016, op. cit. s. 343.

⁴⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 28.

⁴⁸ Zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém.

statutu), je-li k nim způsobilá podle právního řádu platného v místě, v němž bylo jednání učiněno.⁴⁹

Vzhledem k tomu, že evropské právo se vyvíjí již přes půl století, mohli bychom předpokládat, že již bude poskytovat společností účinné nástroje k neomezenému přeshraničnímu obchodu, přesto ale najdeme právní postavení zahraničních společností stále v mnoha oblastech neupravené a roztržité, jelikož spadá do oblasti vnitrostátní úpravy.⁵⁰

Komunitární právo Evropské unie kupodivu obecnou kolizní normu upravující problematický osobní statut obchodních společností neobsahuje; například nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, Řím I., zdůrazňuje skutečnost, že se nevztahuje na obchodní společnosti, sdružení a jiné právnické osoby, tedy neupravuje jejich vznik, zánik, zápis, nabývání práv a povinností, vnitřní uspořádání, rušení obchodní společností, osobní odpovědnost a další.⁵¹

Jediný pramen komunitárního práva, v němž nalezneme úpravu obchodních společností, je zcela speciální úprava komunitárního práva, která se týká nadnárodních společností, konkrétně evropské akciové společnosti, evropské družstevní společnosti a evropského hospodářského zájmového sdružení.⁵² Všechny základní otázky zde naopak upravuje přímo použitelný právní předpis Evropské unie a vnitrostátní právo se na společnosti vztahuje pouze v rozsahu, jež tyto právní předpisy výslovně dovolují.

⁴⁹ BŘICHÁČEK, Tomáš. § 30 [Právnické osoby]. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 186. ISBN 978-80-7400-528-2.

⁵⁰ RAMMELOO, Stephan. 2001, op. cit. s. 9-15.

⁵¹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-504-6. s. 153 - 154. Rovněž: NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)[online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R0593&from=CS>.

⁵² KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. 2008, op. cit. s. 61 - 68.

Pokusy o určení osobních statutů zahraničních společností vyeskalovaly ve dvě protichůdné teorie, jež jsou základními východisky při určování osobního statutu společností. Jsou jimi teorie inkorporační a teorie sídla.⁵³

3.2 Inkorporační teorie

V souladu s inkorporační teorií je společnost řízena takovým právním řádem, podle něhož byla právnická osoba založena.⁵⁴ Jinými slovy mají zakladatelé společností na výběr při založení společnosti, zda ji založí dle práva státu, v němž společnost bude dále působit, či *out of the blue*, jak uvádí Stephan Rammeloo ve svém popisu obou teorií.⁵⁵

Původ inkorporační teorie nacházíme v Anglii, tedy v systému *common law*, který vychází z toho, že se osoba pohybuje spolu se svým statutem, proto společnost zřízená v souladu s inkorporačním principem může přemístit své sídlo, aniž by ztratila identitu.⁵⁶ Dalším logickým následkem užití inkorporační teorie v praxi je i uznání společnosti právním řádem, pokud dojde ke sloučení společností.⁵⁷

V určování oblasti, kde společnost vznikla, nejvíce doktrinální koncepty používají pojmy stejné jako při narození lidské bytosti. Výsledkem takové antropologické konstrukce jsou pojmy jako státní příslušnost a národnost společnosti.⁵⁸ Právě tyto pojmy je potřeba rozvést a podrobněji zpracovat, přeci jen dávají větší smysl v okolnostech spojených s lidskými bytostmi, než v souvislosti s uměle vytvořenými – fiktivními právními výtvary, jakými jsou právnické osoby a společnosti, které k právnickým osobám tradičně přiřazujeme.

Na straně jedné stojí vyvíjející se jednotný trh, na straně druhé snaha každého právního řádu o zachování si co nejvíce samostatnosti, tedy vlastní regulace společností

⁵³ RAMMELOO, Stephan. 2001, op. cit. s. 9-15.

⁵⁴ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. 2015, op. cit. s. 251.

⁵⁵ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 16.

⁵⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 71 - 72.

⁵⁷ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 16.

⁵⁸ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 131.

Jelikož se jednalo o nový jev, chyběla i limitace na úrovni právní úpravy, proto důležitou roli sehrála četná judikatura.

Subjektivním hlediskem, v němž se často odlišují jednotlivé právní úpravy společností, je například volnější forma uspořádání společnosti, která bývá typicky dána zákonem.⁶⁴

Přitom limitace zakládání společností může mít mnoho podob. Například v aktuální právní úpravě český zákonodárce zaujal volnější přístup ke společnostem s ručením omezeným, což je jedna z více v praxi užívaných forem společností. Zatímco dříve byl potřeba základní kapitál ve výši 200 000 Kč, který se stával pro mnohé faktorem ovlivňujícím rozhodnutí založit společnost jiné formy, dnes je základním kapitálem částka 1 Kč na každý podíl, tedy vnitřní omezení finanční stránkou se minimalizovala.⁶⁵

Na případy, kdy mají společnosti autonomii vůle i v tom si vybrat právní řád, budou reagovat státy úpravou vlastní legislativy tak, aby co největšímu okruhu společností poskytly co nejlepší standard.⁶⁶ Komplexní zjednodušování podmínek nastavených pro zakládání různých druhů společností v závodech o příznivější legislativu posouvá i státy navzájem.

Tomuto jevu se říká *race to the bottom* neboli závod ke dnu, závod na dno.⁶⁷ V jednom z rozhodnutí k dané tematice uvedl soudce, který daný případ rozhodoval, že se jedná o *race of laxity*⁶⁸, v doslovném překladu bychom dospěli k výrazům „závod o to, kdo bude laxnější“.⁶⁹

⁶⁴ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 18.

⁶⁵ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128. s. 303 - 305.

⁶⁶ KUIPERS, Jan Jaap. *EU law and private international law: the interrelationship in contractual obligations*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2012. Nijhoff studies in EU law, vol. 1, s. 293. ISBN 978-90-04-20673-1.

⁶⁷ ROE, M. J. Delaware's competition. *Harvard Law Review* [online]. 2003, č. 117(2), s. 594. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/hlr117&div=20&start_page=588&collection=journals&set_as_cursor=6&men_tab=srchresults#.

⁶⁸ BLACKBURN, T. L. (1994). The unification of corporate laws: The United States, The European community and the race to laxity. *George Mason Independent Law Review* [online]. 1994, 3(1),

A právě tento závod „vyhrál“ v roce 1920 stát Delaware, když přijal svou zákonnou úpravu, která by se dala vnímat jako ráj pro zakládání společností. Delaware efekt je nyní vyhlášeným pojmem v mezinárodním právu, resp. v právu společností v mezinárodním právu soukromém.⁷⁰

Kromě státu Delaware a New Jersey jsou pro Delaware efekt typické a notoricky známé například Panama, Bahamy, Bermudy, Kostarika, ale i Lichtenštejnsko a Hong Kong, kde jsou zakládány společnosti bez faktické činnosti v těchto státech.⁷¹

Ve Spojených státech amerických se proti Delaware efektu začalo vyvíjet čím dál více snahy jej omezovat, tedy limitovat samotný inkorporační princip, jehož extrémním důsledkem tento efekt je. Důležitým a přelomovým v tomto ohledu bylo například rozhodnutí *Western Airlines Inc. v. Sobieski*.⁷²

Western Airlines byla kapitálová společnost na způsob *Delaware corporation*, jak je popsána výše. Zatímco založena byla podle práva státu Delaware ve Spojených státech amerických, činnost vyvíjela z Kalifornie.⁷³ Rozhodnutí z roku 1961 se vztahovalo k otázce kumulativního hlasování, tzn. postupu, při němž akcionář odevzdá pro ředitele tolik hlasů, kolik má akcií, a dále je toto číslo násobeno počtem ředitelů. Tím jsou ochráněni menšinoví společníci proti tomu, že by neměli ve společnosti žádný vliv a též i proti vzniku jisté racionální apatie pro případy, kdy by neměli žádnou možnost ovlivnit správu společnosti.⁷⁴

s. 2. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?handle=hein.journals/gmlr3&div=6&start_page=1&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

⁶⁹ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 18.

⁷⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. Kolizněprávní úprava obchodních společností. *Právní rozhledy* [online]. 2005, č. 7, s. 244 - 250. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

⁷¹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 71 - 80.

⁷² Rozsudek Civ. No. 24018. Second Dist., Div. Two. ze dne 20. 4. 1961 ve věci WESTERN AIR LINES, INC. (a Corporation), Respondent, v. JOHN G. SOBIESKI, as Commissioner of Corporations, Appellant. [online]. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/2d/191/399.html>.

⁷³ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 24.

⁷⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 77 - 80.

Ve společnosti Western Airlines Inc. se podařilo menšinovým akcionářům prosadit své zastoupení do správní rady a zvolit dva ze třinácti volených ředitelů. Správní rada se proti tomuto postavila a pokusila se zakázat možnost kumulativního hlasování pro vnitřní vztahy společnosti, čímž by otevřela hlasování pouze pro většinové společníky.⁷⁵

Kalifornský *Commisioner of Corporations* (dále jen „Komisař“), státní úřad vykonávající dohled nad společnostmi, se ohradil zákonem *California Corporate Securities Act*.⁷⁶ Tento zákon výslovně stanoví, že jsou zakázány jakékoli změny v právech, preferencích, privilegiích nebo omezeních vztahujících se k akciím, pokud k nim nebylo předem uděleno speciální povolení k posouzení příslušnosti ke kalifornské právní úpravě.⁷⁷ Tento rigidní předpis byl opakem předpisů ve státě Delaware a pro podobné předpisy se vžil název *blue-sky laws*.⁷⁸

Komisař obhajující kalifornské právní předpisy odmítl letecké společnosti zřízené podle podmínek daných státem Delaware udělit povolení s tím, že rozhodným je v daném případě právo státu Kalifornie, protože právě v tomto státě má společnost Western Airlines Inc. své obchodní vedení a nadpoloviční většinu klientely – tedy více než polovina zákazníků letecké společnosti cestuje z Kalifornie nebo do Kalifornie, dále tři čtvrtiny majetku společnosti se nachází právě v Kalifornii a více než 30 % akcií je v majetku osob, které v Kalifornii sídlí.⁷⁹

⁷⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 77 - 80.

⁷⁶ REESE, W. L.; KAUFMAN, E. M. Law governing corporate affairs: Choice of law and the impact of full faith and credit, *the Columbia Law Review* [online]. 1958, 58(8), s. 1119. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z:

http://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/clr58&id=1169&size=2&collection=journals&terms=Western&termtype=phrase&set_as_cursor=

⁷⁷ The Cambridge yearbook of European legal studies. Portland, Ore.: Hart, 1999-. ISSN 1528-8870. s. 219. Dostupné z:

<https://books.google.sk/books?id=Jb3bBAAAQBAJ&pg=PA219&lpg=PA219&dq=Western+Airlines+Inc.+v.+Sobieski&source=bl&ots=NjivHXQM22&sig=a7eYy4PbuD4IowspCbHTtPlpMNk&hl=sk&sa=X&ved=0ahUKEwjNzpv-68XXAhUBU1AKHZtsBpQQ6AEIRjAE#v=onepage&q=Western%20Airlines%20Inc.%20v.%20Sobieski&f=false>

⁷⁸ LOSS, L. (1957). The conflict of laws and the blue sky laws. *Harvard Law Review* [online]. 71 (2), s. 209 - 253. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/hlr71&div=21&start_page=209&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults. Srov. blíže např.: RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 24.

⁷⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 78.

Tento vyčerpávající výčet aktiv, jež společnost spojovaly právě s Kalifornií a nikoli se státem Delaware, pak jako první založil pojem *pseudo-foreign corporation*⁸⁰, jak Komisař právě Western Airlines označil a čímž dal najevo, že společnost je pouze „pseudo-zahraniční“, tedy falešná, nikoli reálná.⁸¹

Tento pojem například profesorka Pauknerová ve své monografii věnované společnostem v mezinárodním právu soukromém označuje za „téměř pejorativní“.⁸²

Pro takové *pseudo-foreign corporation* dále Komisař určil, že je nezbytné, aby byly v souladu nejen s legislativou státu Delaware, ale i v souladu legislativou státu, v němž reálně společnost funguje. Tedy v daném případě Komisař vyslovil, že společnost Western Airlines je povinna kvůli aktivním vztahům se státem Kalifornie dodržovat rigidní úpravu státu Kalifornie, čímž učinil obrovský krok zpět směrem od inkorporační teorie a zcela zřetelně limitoval inkorporační teorii ve Spojených státech amerických.⁸³

Tímto rozhodnutím se inspirovalo mnoho států, které šly ve stopách kalifornského Komisaře a začaly rigidně vykládat možnosti pseudo-zahraničních společností požívajících výhod států jako byl Delaware.⁸⁴ Judikatura ohledně společností s mezinárodním prvkem se tím opět posunula úplně jiným směrem, jako by pokaždé došla do nějakého extrému, od kterého se odrazila zpátky; jako by se stále hledal ideální kompromis teorie sídla a teorie inkorporační.

⁸⁰ LATTY, E. R. (1955). Pseudo-foreign corporations. *The Yale Law Journal* [online]. 65(2), s. 137. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ylr65&div=20&start_page=137&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

⁸¹ DRURY, R. R. The regulation and recognition of foreign corporations: Responses to the delaware syndrome. *Cambridge Law Journal* [online]. 57(1), 1998, s. 166. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/camlj57&div=15&start_page=165&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

⁸² PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 77 - 80.

⁸³ Western Air Lines, Inc. v. Sobieski. JUSTIA [online]. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/2d/191/399.html>.

⁸⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. 77 - 80.

Je vhodné zmínit, že není jednoznačně jasné, zda Delaware efekt skutečně z dlouhodobého hlediska ekonomikám škodí, či naopak, umí být oboustranně prospěšný a využitelný tak, aby to vedlo k rozvoji práva společností.

Za další negativum inkorporační teorie jsou označovány situace, kdy dochází ke střetu právních úprav a kdy může dojít ke štěpení osobního statutu společnosti. Stane se tak například, když bude použit právní řád určený podle inkorporačního principu, ale zároveň i právní řád určený dle teorie sídla, a to například z důvodu uplatnění nutně použitelných norem. Dochází tím k nehlídané situaci, kdy bude muset být aplikován právní řád státu, kde má společnost skutečné sídlo v kombinaci se zachováním například „laxnějších“ podmínek státu hostitele.⁸⁵ Štěpení osobního statutu je provázeno právní nejistotou, a tak se jedná o jev, který je nevíтанý asi podobně, jako právní řády často nevítají tzv. *dual citizenship* neboli dvojí občanství u fyzických osob.

Možnost štěpení osobního statutu je považována též za zápornou vlastnost inkorporační teorie. Neznamená to ale, že je inkorporační princip pro praxi společností v mezinárodním právu soukromém nevhodný. Spíše se výčtem pozitiv i negativ snažím porovnat oba popisované principy.

Na konec této kapitoly bych dodala, že inkorporační teorie podle právní vědy není jediná, která v praxi působí při své aplikaci štěpení osobního statutu. Dochází k němu například i při užití teorie překrývání a teorie diferenciacní⁸⁶.

3.3 Teorie sídla

Takzvaná *Sitztheorie* je spojována s německými státy již od roku 1900, kdy nabyt účinnosti *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB)*, úvodní zákon k německému občanskému zákoníku *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*, který sice neobsahoval explicitní ustanovení ohledně rozhodného práva nebo určení osobního statutu společností, ale soudy opakovaně analogicky aplikovaly například ustanovení

⁸⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 79 - 80.

⁸⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 80.

článku 7 EGBGB, který určoval rozhodné právo pro osoby fyzické.⁸⁷ Jinak se tento zákon kolizí norem zabýval minimálně.⁸⁸

Obecně se německá legislativa zakotvení teorie sídla i legislativně vyhla, jako její zastánce je ale známá. Tak jako mnoho jiných zemí, které ve svém výkladu užívají teorii skutečného sídla, i německá doktrína považuje za rozhodné právo pro společnost právo země, v níž se nachází skutečné sídlo společnosti.⁸⁹

Princip sídla tedy považuje za rozhodný právní řád takový právní řád, který je platný a účinný ve státě, v němž společnost reálně sídlí, podniká, z něž uskutečňuje svou činnost.⁹⁰ Zatímco zakládající členské státy Evropské unie (např. zakladatelé Evropského hospodářského prostoru) vycházely právě z teorie sídla⁹¹, v současnosti je situace jiná.⁹² Zlomovým judikátem příklánějším se k principu sídla byl rozsudek *Daily Mail*.⁹³

Vymezit pojem sídla je v praxi někdy problematické, protože nebývá vykládán identicky.⁹⁴ Sídlem obsaženým v názvu teorie je myšleno tzv. skutečné sídlo, *siège réel*. Určit takové místo může být složité, nebo tedy alespoň oproti inkorporační teorii, kde je určení použitelného práva vždy jednoznačné. Navíc některé společnosti mohou mít takových sídel, z nichž je realizováno řízení, hned několik, s čímž jsou často spojeny komplikace.⁹⁵

⁸⁷ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 20 - 24.

⁸⁸ EBKE, W. F. The real seat doctrine in the conflict of corporate laws. *International Lawyer* [online]. 2002, 36(3), s. 1017. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr36&div=66&start_page=1015&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

⁸⁹ HOLAS, Jiří, SOBEK, David. Právní úprava sídla společnosti v právním řádu ČR v kontextu evropského práva. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 10, s. 30-33

⁹⁰ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 174.

⁹¹ EBKE, W. F. 2002. op. cit. s. 1016.

⁹² PAUKNEROVÁ, Monika. Kolizněprávní úprava obchodních společností. *Právní rozhledy*. 2005, č. 7, s. 244 - 250.

⁹³ Freedom of Establishment for Companies [online]. 2015. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <https://corpgov.law.harvard.edu/2015/04/17/freedom-of-establishment-for-companies/>. K soudnímu rozhodnutí *Daily Mail* viz níže.

⁹⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 80.

⁹⁵ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 11.

Právě vymezení skutečného sídla společnosti může být výrazným negativem tohoto principu. Zatímco některé společnosti mají své skutečné sídlo jasné a jednoduše určitelné, nastávají problémy u větších, nadnárodních společností, které operují z několika různých států.

Sjednotit jejich právní úpravu se někdy jeví jako obtížné, možná až nereálné. A nejsou to jen nadnárodní společnosti, jimž princip sídla může způsobit neschopnost se usnést. Rovněž půjde i o takové společnosti, v nichž je rozhodováno například hlasováním *per rollam*, tedy mimo místo valné hromady. Rozhodnout o tom, kde je skutečné sídlo, se v podobných případech zdá nadbytečně byrokratický problém.⁹⁶

Skutečné sídlo je v teorii kolizním kritériem, které je typicky chápáno jako sídlo správy, řízení společnosti, tedy místo odkud je společnost řízena.⁹⁷ Proto například v německé legislativě najdeme pojmy jako *Sitz der Hauptverwaltung*, ústředí,⁹⁸ ale stejně podstatné může být i středisko provozu či místo, kde jsou činěna základní rozhodnutí pro fungování společnosti, místo, kde sídlí vedení společnosti nebo místo, kde se nachází podnik.⁹⁹ Podstatným je vždy místo, k němuž má společnost nejužší vztah, se kterým má každodenní kontakt.¹⁰⁰ Kritéria pro posouzení, které místo to je, se ale stát od státu liší.

Pojem „faktická činnost společnosti“¹⁰¹ je souhrnem činností, jež společnost uskutečňuje a jež vždy musí mít nejvýraznější vztah k jedinému místu. Nehledě na podmínky, jaké takový právní řád stanoví, se stává rozhodným pro danou společnost, tedy i kdyby sousední stát nastolil výhodnější legislativu pro fungování společnosti, bude muset společnost podléhající právnímu řádu uznávajícímu princip sídla dostat všem podmínkám, které stát určí.

Zatímco české právo původně vycházelo z koncepce faktického sídla, s účinností od 20. 7. 2009 bylo do českého právního řádu novelou OZ zavedeno formální pojetí

⁹⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 86.

⁹⁷ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 177.

⁹⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 80.

⁹⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 80.

¹⁰⁰ EBKE, W. F. 2002. op. cit. s. 1016.

¹⁰¹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 81.

sídla. Rozhodujícím je podle koncepce formálního sídla sídlo uvedené ve veřejně přístupném rejstříku nebo ve společenské smlouvě. Tím se zákonodárce odklonil od úpravy vycházející z koncepce místa, z něhož je společnost spravována. Přitom je ale toto formální pojetí sídla i kvůli posílení právní jistoty omezeno, a to například tím, že se každý může skutečného sídla dovolat.¹⁰²

Princip sídla lze vnímat jako přísnější než princip inkorporační. Zatímco pro inkorporační princip je zcela lhostejné, jaký vztah bude mít založená společnost s místem, v němž se registrovala, princip sídla dbá o to, aby většina její činnosti souvisela s místem, podle jehož právního řádu existuje. Co více, jelikož společnosti výrazně ovlivňují fungování státu, musí mít stát nad nimi na svém území kontrolu.¹⁰³

Tento rozdíl mezi oběma principy lze nazvat jako nutnost „splnění další podmínky“¹⁰⁴, co se týče principu sídla, protože bez existence správního sídla v zemi, kde je sídlo zapsáno, je taková společnost neplatná – či ještě hůře, není na území státu vůbec uznána jako právně způsobilá, tedy nemůže na území státu fungovat.¹⁰⁵

Takový princip lze snadno spojit se snahou státu o co nejširší regulaci, tedy o možnost státu mít pod kontrolou co nejvíce složek fungujících na jeho území. Ve státech uznávajících princip sídla nevznikne druh společnosti, která nemá právní základ v legislativě daného státu.

Pozitivní stránkou užití teorie sídla je, že jsou na společnosti se skutečným sídlem v jednom státu aplikována stejná pravidla, žádná společnost se tak nevyhne kontrolním mechanismům ani nepříjemným ustanovením zákona jen z toho důvodu, že by volila příznivější právní řád než jiná. Teorie sídla bývá také nazývána více realistickou, než teorie inkorporační, která vytváří nebezpečnou iluzi toho, že jsou právní řády zaměnitelné, když relativizuje rozdíly mezi jednotlivými státy.¹⁰⁶

¹⁰² BRODEC, Jan. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue* [online]. 2016, č. 10, s. 273-278. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

¹⁰³ EBKE, W. F. 2002. op. cit. s. 1027.

¹⁰⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 81.

¹⁰⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 81 a s. 90.

¹⁰⁶ EBKE, W. F. 2002. op. cit. s. 1032.

Omezením míry volnosti stát dosahuje jistého standardu právní úpravy společností a zacházení s nimi. Tím jsou chráněni společníci, ale i věřitelé, a to na úkor toho, že společnost jako celek může mít mnohem přísnější úpravu podmínek, než jaká by odpovídala volnosti spojené s inkorporační teorií. Aplikaci teorie sídla je proto přisuzována ochranná funkce, a to vůči věřitelům, investorům i zaměstnancům.¹⁰⁷

Je tím myšleno, že je při uplatňování teorie sídla větší pravděpodobnost, že budou jak společníci, tak věřitelé i jiné subjekty s normami tuzemského práva seznámeni.¹⁰⁸ Jako pozitivum se dá označit i absence formalismu příznačného pro princip inkorporační. S teorií sídla je výslovně spojováno zemezení vzniku Delaware efektu, což je přesný opak toho, k čemu vede inkorporační princip.¹⁰⁹

Mezi největší negativa principu sídla patří nemožnost přemístění sídla. Tedy přesněji řečeno – nemožné je přemístění sídla společnosti, aniž by byla porušena její osobnost, tedy přerušena její existence a také aniž by byli společníci nuceni založit společnost novou.¹¹⁰

Přemístění sídla společnosti může být často spojováno s jejím rozvojem, rozrůstáním a obchodními úspěchy, nutnost právních změn je pak spíše bržděním a zastaralým způsobem regulace, který v praxi společníkům jen přiděluje byrokratické starosti k tomu všemu, co musí řešit v každodenním životě společnosti.

Kromě toho, že společníkům vzniká daň za likvidaci společnosti, vyvstávají také mnohem závažnější otázky, například platnost zapsaných ochranných známek, jejichž užívání je ohroženo právě zánikem společnosti, které reálně nemá se záměrem zániku společnosti společného nic, je pouhým dodržováním pravidel nastavených systémem.¹¹¹ Proto je někdy princip sídla pro dnešní stav společnosti považován i přes nesporné výhody za poněkud zastaralý.¹¹²

¹⁰⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 85.

¹⁰⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 85. - 86.

¹⁰⁹ DOLEŽIL, Tomáš, SALAČ, Jaroslav. Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností. *Právní rozhledy* [online]. 2003, č. 5, s. 224 - 229. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

¹¹⁰ EBKE, W. F. 2002. op. cit. s. 1036.

¹¹¹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 87.

¹¹² EBKE, W. F. 2002. op. cit. s. 1015-1038.

Teorii sídla nalézáme v mnoha vyspělých ekonomikách Evropy. Za původní státy, kde se tato teorie uplatňovala, jsou považovány například Německo, Belgie, Lucembursko i postkomunistické státy jako je Litva, Polsko a Rumunsko.¹¹³ V žádné z těchto zemí princip sídla neexistuje v čisté podobě, v praxi totiž jej v čisté podobě ani uplatňovat nelze, je vždy korigován nebo z něj existují výjimky.

V odborné literatuře lze najít mnoho textů porovnávajících oba principy. Osobně se názorově přikláním k profesorce Pauknerové, která ve svém vylíčení společností v mezinárodním právu soukromém obě koncepce shledává za rovnocenné:

„Osobně se domnívám, a musím konstatovat, že čím déle se zajímám o tyto dvě proti sobě stojící a často přímo soupeřící koncepce, tím více si tento závěr potvrzuji, že obě koncepce jsou rovnocenné, jednu nelze vůči té druhé nadřadit ani podřadit: stojí vedle sebe, a to obě s velice pevnými a solidními oporami.“¹¹⁴

3.4 Základní rozdíly

V této podkapitole je uvedeno shrnutí základních rozdílů mezi oběma základními principy vycházející z předcházejícího výkladu.

Autonomie vůle stran

Za jednu z hlavních předností inkorporačního principu lze zajisté považovat svobodu vůle stran, tedy autonomii v rozhodování, který právní řád bude rozhodným, a to bez ohledu na to, kde se bude nacházet skutečné sídlo zakládané společnosti.

Vymezení skutečného sídla

Prostřednictvím inkorporační teorie je mnohem snazší určit osobní statut společnosti, protože osobní statut je určen samotnými zakladateli již při založení společnosti, tedy nebude vyvstávat otázka spojená výlučně s teorií sídla – kde se skutečné sídlo nachází a podle jakých kritérií je možné jej určit. To, že každý stát může definovat skutečné sídlo jinak, určení sídla komplikuje.

¹¹³ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 81.

¹¹⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 83.

Přemístění sídla společnosti

Další velmi podstatná výhoda inkorporační teorie zřejmě spočívá v tom, že společnost jako taková nemusí být likvidována, nemusí docházet k jejímu zániku, v případě, kdy je přemístováno její sídlo do jiného státu.

Opakem je teorie sídla, která v praxi nutí společníky, aby rušili společnost, aby je mazali z obchodních rejstříků – tedy aby došlo k sice formálnímu zániku, ale zároveň ke vzniku totožné společnosti někde jinde. Tím jsou společníci nuceni složitě a byrokraticky zakládat novou společnost – ač v praxi půjde o společnost stejnou jako ta, jež byla zlikvidována. Nová společnost je založena podle právního řádu platného ve státě, v němž bude nové sídlo společnosti.

Teorie sídla je v tomto ohledu mnohem finančně i časově náročnější. Navíc spolu s rušením společností jsou ohrožena i práva k ochranným známkám zapsaných společností.

Delaware efekt

Delaware efekt je jev, kdy společnost využije ke zřízení právní řád, s nímž v praxi nebude mít mnoho společného, který má ale mírnější požadavky a je pro její účely celkově příznivější, než právní řád státu, v němž bude společnost skutečně působit. Nejsou dána kritéria, kterých se tato výhodnost bude týkat, půjde často pouze o subjektivně zvolené hodnoty.

Tedy zatímco někdy půjde o ekonomickou výhodnost, někdy bude právní řád jedné země rychlejší, jednodušší, jakkoliv jinak příznivější. Název delawarský efekt je odvozován od státu Delaware, který svou legislativu podřídil společností tak, že je začaly vyhledávat a masivně zakládat společnosti podle podmínek zavedených zdejším právním řádem s tím, že ve státech, kde dále působily, byly uznávány jako společnosti zřízené platně.

Štěpení osobního statutu

Problémy vyvolává inkorporační teorie i v jiných situacích, například vzniká riziko střetu právních úprav, které znamená oslabení právní jistoty společností. Střety právních úprav nelze předem všechny upravit, tudíž ani stanovit jasná pravidla

pro jejich vyřešení, rozhodně ale znamenají, že bude potřeba v každém individuálním případě posuzovat co nejvhodnější řešení, což může znamenat zatížení soudního systému případy, které by při použití teorie principu sídla nikdy nevznikly.

3.5 Další kritéria určování osobního statutu společnosti

Kromě výše uvedených principů zmíním i další způsoby, podle nichž může být osobní statut společnosti určen. Mnohé z těchto principů již dnes v praxi nejsou vůbec uplatňovány, některé víceméně splynuly do jednoho ze dvou výše uvedených, některé se neosvědčily. Mezi ty výraznější patří teorie kontroly, teorie diferenciační a teorie překrývání.¹¹⁵

Teorie kontroly

Teorie kontroly vychází z kritéria kontroly. Zatímco kdysi, např. v 70. letech, byl princip kontroly považován za rovnocennou alternativu k principu inkorporačnímu a principu sídla, dnes se právní teoretikové od této zásady odklání a za samostatný princip považován prakticky ani není. Založen je na myšlence, že osobní statut společnosti je určen podle státu, kde má společnost sídlo v případě, že k danému státu přísluší osoby, které jsou zakladateli nebo členy posuzované společnosti nebo například členy jejího vedení – tedy prvek kontroly je dán příslušností a vztahem ke státu, podle něhož by měla být společnost a případné rozpory v ní, posuzovány.¹¹⁶

Diferenciační teorie

Kombinací výše uvedených výchozích teorií je teorie diferenciační. Teorie rozlišuje mezi tzv. vnitřním a vnějším statutem společností a je použitelná pro případy společností založených podle práva jednoho státu a působících v právním řádu jiného státu. Dle vnějšího statutu je posuzována způsobilost společnosti k právům a povinnostem, zastupování orgány společnosti, odpovědnost, zajištění splacení kapitálu a publicita. Problémem ale je, že takové roztržštění vede k možnosti použít více právních řádů, což způsobuje právní nejistotu společníků, která je nežádoucí. Navíc je

¹¹⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 94 - 109.

¹¹⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 94.

diferenciační teorie snadno zneužitelná a zahraniční společnosti mohou často využít smíchání cizích právních řádů zcela ve svůj prospěch.¹¹⁷

Teorie překryvání

Další známou teorií je teorie překryvání pocházející z USA, zkoumaná ale nejvíce německým autorem Otto Sandrockem. Jde o takovou aplikaci práva, kdy je užíváno práva, podle něhož byla společnost založena, a to co do platnosti samotného založení a zakládajícího aktu a právní způsobilosti. S významnou výjimkou kogentních předpisů platných ve státu, kde má společnost skutečné sídlo, se na společnost užije právního řádu, který by se na ni vztahoval podle principu inkorporačního. Narozdíl od teorie diferenciační nedochází ke kumulaci použitelných právních řádů.¹¹⁸

Navíc „překrytí“ se musí účastník ve svém zájmu dovolat, jinak bude vždy užito *legis incorporationis*, tedy práva, podle něhož byla společnost založena. Dovolávat se tak budou nejčastěji ti, pro něž lépe vyzní kogentní úprava práv a povinností společností platná v daném státě, než by vyzněly laxní předpisy státu Delaware.¹¹⁹

Uvedené teorie jsou jen nástinem působení obou výchozích teorií v realitě. Různým státům se za poslední roky podařilo modifikovat principy uplatňované při určování rozhodného práva samozřejmě mnoha způsoby.

¹¹⁷ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 20 - 21 a též PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 105.

¹¹⁸ RAMELOO, S. 2001, op. cit. s. 23. Též PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 106.

¹¹⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. s. 106.

4 Přemístění sídla společnosti

4.2 Obecný úvod

Přemístění sídla je významným institutem mezinárodního práva společností, který reflektuje potřeby trhu. Neexistuje výčet důvodů, proč k přemístění sídla společnosti může dojít. Mohou to být důvody ekonomické, organizační i osobní důvody. Ať jsou jakékoliv, v kontextu výše popsaných teorií je jasné, že přemístění sídla je více nakloněna inkorporační teorie, která ze své podstaty neklade přemístění sídla žádné překážky. Problémy mohou pro společnosti vzniknout v situacích, kdy se státy přiklánějí ke kompromisům mezi teorií sídla a teorií inkorporační. Pak dochází ke kolizi dvou právních řádů, právního řádu státu, odkud je společnost přemísťována, s právním řádem státu, kam chce společnost přemístit své sídlo. K řešení takových střetů jsou využívány kolizní normy.

Normy kolizního práva uplatňujeme, jak název napovídá, v případě kolizí dvou právních řádů a v případě, že je potřeba rozhodnout, který právní řád vlastně na daný případ aplikujeme. Kolizní otázka je zjednodušeně řečeno otázkou, který z právních řádů použijeme. Na tuto otázku nám odpovídají právě kolizní normy. Kolizní norma je tedy taková norma, která určuje rozhodné právo, a to tak, že spojuje skutkový stav s hmotněprávní normou, nikdy však sama neobsahuje hmotněprávní úpravu.¹²⁰

Zákon o mezinárodním právu soukromém, který nabyl účinnosti v roce 2014, přinesl důležitou rekonstrukci tohoto právního odvětví v českém právním řádu. Ve věcech osobního statutu ZMPS nastolil inkorporační teorii.¹²¹

Ustanovení § 30 odst. 1 ZMPS stanoví, že „*právní osobnost právnické osoby a způsobilost jiné než fyzické osoby se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla.*“¹²²

Podle takto určeného právního řádu bude tedy posuzováno široké spektrum otázek, mezi něž patří právní osobnost a způsobilost jiné než fyzické osoby, obchodní

¹²⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 5.

¹²¹ Modifikovanou, jak je popsáno níže.

¹²² Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

firma nebo název, vnitřní poměry takové osoby, poměry mezi takovou osobou a jejími společníky nebo členy, vzájemné poměry jejich společníků nebo členů, ručení společníků nebo členů za dluhy takové osoby, kdo za osobu jako její orgán jedná a také její zánik.¹²³

Hraničním určovatelem pro určení rozhodného práva právní osobnosti je právní řád, podle něhož společnost vznikla, což naznačuje právě zmiňovaný inkorporační princip. Přesto tento inkorporační princip není úplně jednoznačný, a to hlavně v úpravě přeshraničního přemístění sídla obchodní společnosti.

Hraniční určovatel je skutečnost významná pro daný druh právních poměrů nebo otázek označených v rozsahu kolizní normy, která rozhoduje o určení práva, jehož má být použito pro jejich úpravu.¹²⁴

Mezinárodní prvek, jak je uvedeno výše, je v odborné literatuře popisován jako okolnost, že má právnická osoba své sídlo v zahraničí a rovněž další skutečnosti, které musí být relevantní pro daný vztah, a to ne zanedbatelně. Zákonem ale přímo vymezený mezinárodní prvek není.¹²⁵

Přemístění sídla je v následujícím výkladu popisováno ve významu procesu přeshraniční přeměny zapsaného sídla společnosti, aniž by ztratila svou právní osobnost, tedy operace při níž česká nebo zahraniční právnická osoba postupem podle zákona o přeměnách¹²⁶ přemísťuje své sídlo, aniž by došlo k jejímu zrušení a zániku a založení a vzniku nové právnické osoby.¹²⁷ Přemístění sídla společnosti je upraveno přímo zákonem.¹²⁸

¹²³ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. s. 273-278.

¹²⁴ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. 2015, op. cit. s. 116.

¹²⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 3.

¹²⁶ Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

¹²⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Přeměny a přeshraniční přeměny obchodních společností a družstev*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 452. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-970-8.

¹²⁸ POKORNÝ a Helena CHADIMOVÁ. *Přeshraniční přemístění sídla společnosti dle novely zákona o přeměnách* [online]. 2012. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/preshranicni-premisteni-sidla-spolecnosti-dle-novely-zakona-o-premenach-85578.html>

Zákon o přeměnách v § 1 odst. 2 stanoví, že jednou z forem přeměn je pro účely tohoto zákona mj. i přeshraniční přemístění sídla.¹²⁹ Přemístění sídla společnosti není v českém právním řádu upraveno jediným předpisem, úpravu najdeme v občanském zákoníku¹³⁰ a v zákoně o přeměnách. Přitom komentář k občanskému zákoníku o této dvojí úpravě mluví jako o chybně označené a systematicky zařazené.¹³¹

Úprava obsažená v občanském zákoníku je úpravou obecnou, ustanovení předpisů v zákoně o přeměnách jsou k občanskému zákoníku speciální.¹³² Tato speciální úprava se uplatní i na přemístění sídla zahraniční právnické osoby ve smyslu § 59b) zákona o přeměnách¹³³ do České republiky nebo přemístění sídla české obchodní společnosti do jiného členského státu, než je Česká republika. Členskými státy jsou myšleny členské státy Evropské unie a jiné státy tvořící Evropský hospodářský prostor.¹³⁴

Podstatným právním předpisem ve věci přeshraniční přeměny společnosti je novelizace zákona o přeměnách účinná od 1. 1. 2012 (přijata v návaznosti na rozsudek

¹²⁹ Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, zejm. § 384a - § 384p. Občanský zákoník přemístění sídla za přeměnu právnické osoby výslovně neoznačoval (viz § 174 - 184 OZ). Srov. např.: DĚDIČ, Jan. Novinky v právní úpravě přeměn obchodních společností a družstev. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 9-17.

¹³⁰ V jeho § 138 - § 142 jako přemístění sídla právnické osoby.

¹³¹ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník: komentář: svazek 1*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 476. ISBN 978-80-7478-370-8.

¹³² Srov. např.: „*Ustanovení § 138 an. představuje z hlediska úpravy přemístění sídla úpravu obecnou, tj. zvláštní právní předpisy mohou obsahovat speciální požadavky kladené na přemístění sídla ze zahraničí do České republiky. Speciální právní úpravu přemístění sídla ze zahraničí obsahuje český právní řád v ustanovení § 384a an. PřemZ, podle kterého zahraniční právnická osoba může přemístit své sídlo do České republiky, aniž by došlo k jejímu zániku a vzniku nové právnické osoby, nezakazují-li to právní předpisy členského státu, v němž má sídlo, ani právní předpisy státu, kterými se řídí její vnitřní právní poměry, pokud při přemístění sídla změní svou právní formu na českou společnost nebo české družstvo a budou-li se po změně právní formy její vnitřní právní poměry řídit českým právním řádem.*“ Dostupné z: LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit. s. 726 - 729.

¹³³ Zahraniční osobou se pro účely zákona o přeměnách a podle jeho § 59b) rozumí: Zahraniční fyzická osoba a zahraniční právnická osoba. Zahraniční právnickou osobou se pro účely tohoto zákona rozumí jiná než fyzická osoba, jejíž vnitřní poměry se řídí právem jiného členského státu než České republiky a jež má sídlo, skutečné sídlo nebo hlavní provozovnu v jiném členském státě než České republice (viz § 59b) zákona o přeměnách).

¹³⁴ Podle § 3 odst. 1 zákona o přeměnách.

SDEU *Cartesio*¹³⁵, v němž zjednodušeně řečeno SDEU rozhodl, že je zcela na úvaze státu, zda a jak upraví situace, kdy společnost přemístí sídlo, aniž by změnila osobní statut, ale že rozdílné zacházení s obchodními společnostmi při uskutečňování přemísťování sídla založené na diskriminaci zahraničních společností je zakázané a v rozporu se svobodou usazování.¹³⁶)

4.3 Přemístění sídla společnosti z České republiky

Přemístění sídla podle občanského zákoníku

Obecnou úpravu přemístění sídla právnické osoby obsahuje, jak již bylo zmíněno, občanský zákoník, a to především v § 139 OZ. Úprava zde vymezená není příliš detailní a stanoví dvě základní podmínky, tedy, že přemístění neodporuje veřejnému pořádku a že to připouští právní řád státu, do nějž má být sídlo přemísťováno.¹³⁷

Komentář k ustanovení uvádí, že se má na mysli český veřejný pořádek, a to z důvodu, aby nedocházelo k obcházení veřejnoprávních povinností. Z důvodové zprávy vyplývá, že půjde o pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti. Příkladem přemístění sídla odporujícímu českému veřejnému pořádku lze uvést přemístění právnické osoby zřízené zákonem.¹³⁸

Občanský zákoník upravuje přemístění právnických osob do všech států, nejen do států členských tak, jak to činí zákon o přeměnách.

Ustanovení § 140 OZ upravuje povinnost zveřejnit záměr přemístit sídlo, hlavně z důvodu zajištění pohledávek věřitelů a kvůli ručení za dluhy. Záměr přemístit své

¹³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 355/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 355/2011 Dz). Dostupné např. z: www.beck-online.cz.

¹³⁶ Rozsudek ze dne 16. prosince 2008 ve věci C-210/06 *Cartesio Oktató és Szolgáltató* bt. Více 5. kapitola této práce.

¹³⁷ Ustanovení § 139 OZ: „Právnická osoba, která má sídlo v České republice, může přemístit své sídlo do zahraničí, pokud to neodporuje veřejnému pořádku a pokud to připouští právní řád státu, do něhož má být sídlo právnické osoby přemísťováno.“

¹³⁸ LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit. s. 730 - 734. Též: VLÁDA: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz, k § 1.

sídlo osoba s úmyslem přemístit své sídlo zveřejní nejmeně tři měsíce před předpokládaným přemístěním, a to uveřejněním v Obchodním věstníku¹³⁹, v němž musí uvést adresu nového sídla a právní formu po přemístění.

Od tohoto zveřejnění mají věřitelé právo požadovat zajištění dosud nesplatných pohledávek, pokud hrozí, že by se přemístěním zhoršila jejich dobytnost v České republice. Pokud právnická osoba neposkytne zajištění, o němž rozhodl soud, budou za pohledávky ručit členové statutárního orgánu.¹⁴⁰ Ustanovení § 140 OZ tedy slouží k ochraně třetích osob před ohrožením vymahatelnosti jejich pohledávek.

Ustanovení § 141 OZ přiznává členům právnické osoby právo ukončit členství v této osobě, pokud s přemístěním nesouhlasí, a to do okamžiku zápisu adresy sídla do příslušného veřejného rejstříku. Za splnění povinnosti práva na vypořádání ručí členové statutárního orgánu.

Přemístění sídla podle zákona o přeměnách

Zákon o přeměnách obsahuje mnohem podrobnější úpravu, než jaká je v občanském zákoníku. Základ speciálních ustanovení je obsažen v § 384f – § 384p zákona o přeměnách.

Přemísťovat sídlo lze pouze zákonem určenými dvěma způsoby vymezenými v zákoně o přeměnách. První možností je, že se osobní statut a právní forma obchodní korporace i po přeshraničním přemístění sídla do zahraničí nadále budou řídit právním řádem České republiky.

Druhou možností je přesunutí osobního statutu, čímž se právní forma obchodní korporace mění na formu, kterou uznávají právní předpisy jiného členského státu, tedy toho, kam se přemísťuje obchodní korporace.¹⁴¹

Je-li to tak, že tuto skutečnost právní řád daného členského státu nezakazuje, bude se nadále osobní statut právnické osoby, která se pokouší o takový přesun svého sídla,

¹³⁹ Ustanovení § 140 odst. 1 OZ ve spojení s § 3018 OZ.

¹⁴⁰ LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit. s. 735 - 740.

¹⁴¹ DVOŘÁK, Tomáš. 2013, op. cit. s. 458 - 459.

řídít pouze právním řádem státu, podle něhož byla založena. Výběr z těchto dvou možností záleží na kolizních normách a úpravě toho daného státu. Obě možnosti jsou ale nepřipustné pro společnosti a družstva, které jsou v likvidaci či vůči nim bylo zahájeno insolvenční řízení.¹⁴²

4.4 Přemístění sídla společnosti do České republiky

Přemístění sídla společnosti z jiného členského státu do České republiky je upraveno v ustanoveních § 132 – 142 OZ a dále v zákoně o přeměnách v § 384a – 384e, který mluví o zahraniční osobě ve smyslu § 59b zákona o přeměnách.¹⁴³

Ustanovení § 30 odst. 3 ZMPS stanoví, že:

„Právnícká osoba se sídlem v České republice může být založena pouze podle českého právního řádu. Tím není dotčena možnost přemístit do České republiky sídlo právnické osoby založené podle právního řádu cizího státu, která má sídlo v zahraničí, jestliže to umožňují mezinárodní smlouva, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo jiný právní předpis.“¹⁴⁴

Přitom ale platí, že si entity, které chtějí přemístit sídlo do České republiky, musí zvolit formu právnické osoby, kterou uznává český právní řád, což je výslovně uvedeno v § 138 OZ. Tím je výrazně limitována inkorporační teorie, dochází tím totiž ke změně osobního statutu.

Do inkorporační teorie je mimo jiné zasahováno rovněž § 137 odst. 1 OZ, který, jak již bylo výše uvedeno, stanoví, že se každý může dovolat skutečného sídla společnosti vůči sídlu zapsanému a také opak této myšlenky, tedy princip formální publicity v praxi.¹⁴⁵ Obecně lze říci, že je úprava přemístění sídla společnosti v České republice založena na kombinaci teorie sídla a teorie inkorporační.¹⁴⁶

¹⁴² Ustanovení § 384i zákona o přeměnách.

¹⁴³ Definováno výše, viz kapitola 4. 2. Obecný úvod.

¹⁴⁴ Zákon 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹⁴⁵ Jak je popsáno výše, je v České republice uplatňováno formální pojetí sídla společnosti s možností se skutečného sídla dovolat.

¹⁴⁶ BRODEC, Jan. 2016, op cit. s. 273-278.

Dále je důležité zmínit, že po přemístění do České republiky se entita bude řídit českým právním řádem od okamžiku vzniku, tedy od zápisu do veřejného rejstříku, a to včetně ručení členů orgánů za dluhy společnosti, pokud tyto dluhy vznikly po přemístění sídla:

„Vnitřní právní poměry právnické osoby se po přemístění sídla do tuzemska řídí českým právním řádem. Českým právním řádem se řídí i ručení jejích členů nebo členů jejích orgánů za dluhy právnické osoby, pokud vznikly po dni účinnosti přemístění sídla do tuzemska.“¹⁴⁷

To však neplatí bezvýjimečně. Podle věty druhé zmiňovaného § 30 odst. 3 ZMPS:

„ ... Tím není dotčena možnost přemístit do České republiky sídlo právnické osoby založené podle právního řádu cizího státu, která má sídlo v zahraničí, jestliže to umožňují mezinárodní smlouva, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo jiný právní předpis.“¹⁴⁸

Zákon o mezinárodním právu soukromém tedy sice neupravuje materii přemístění sídla zahraniční právnické osoby do České republiky, ale stanoví pravidlo, podle něhož má právnická osoba založená podle cizího státu se sídlem v zahraničí možnost přemístit své sídlo do České republiky, pokud to umožňuje mezinárodní smlouva, přímo použitelný předpis EU nebo jiný právní předpis.¹⁴⁹

Česká republika není stranou takové mezinárodní smlouvy a mezi jiné právní předpisy patří například výše zmíněný občanský zákoník a zákon o přeměnách. Co se týče přemístění sídla při zachování právní osobnosti na základě přímo použitelného právního předpisu, je vhodné zmínit na poli mezinárodního práva soukromého velmi

¹⁴⁷ Ustanovení § 138 odst. 3 zákona o přeměnách.

¹⁴⁸ Ustanovení § 30 odst. 3 ZMPS.

¹⁴⁹ BRÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 186 - 193.

aktuální rozsudek SDEU ve věci *VALE*¹⁵⁰ ze dne 12. července 2012, kdy soud interpretoval čl. 49 a čl. 54 SFEU následovně:

„1) Články 49 SFEU a 54 SFEU musí být vykládány tak, že brání vnitrostátní právní úpravě, která ačkoli stanoví možnost, aby se společnosti založené podle vnitrostátního práva přeměnily, obecně neumožňuje přeměnu společnosti založené podle práva jiného členského státu na společnost podle vnitrostátního práva prostřednictvím založení této posledně uvedené společnosti.

2) Články 49 SFEU a 54 SFEU musí být vykládány v kontextu přeshraniční přeměny společnosti tak, že hostitelský členský stát je oprávněn určit rozhodné vnitrostátní právo, které se na takovou operaci použije, a uplatnit tak ustanovení svého vnitrostátního práva týkající vnitrostátních přeměn, která upravují založení a fungování společnosti, jakými jsou požadavky související s vypracováním zahajovací rozvahy a inventurního soupisu majetku.

Zásady rovnocennosti a efektivity nicméně brání tomu, aby členský stát: – odmítl při přeshraničních přeměnách zapsat do obchodního rejstříku společnost, která požádala o přeměnu, jakožto „právní předchůdkyni“, pokud se v případě vnitrostátních přeměn takový údaj o předchůdkyni společnosti zapisuje, a odmítl při zápisu společnosti do obchodního rejstříku náležitě zohlednit dokumenty pocházející od orgánů členského státu původu.“¹⁵¹

Tedy že čl. 49 a 54 SFEU ukládají členským státům, jež přijaly předpisy o přeměně obchodních společností řídicích se vnitrostátním právem, aby tutéž přeměnu umožnily i společnostem řídicím se státem jiného členského státu, které chtějí realizovat přeměnu na společnost řídicí se tímto vnitrostátním právem, a to, že vnitrostátní

¹⁵⁰ ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu), ze dne 12. července 2012, ve věci VALE Építési kft [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124998&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=76371>. Též 5. kapitola této práce.

¹⁵¹ ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu), ze dne 12. července 2012, ve věci VALE Építési kft [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124998&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=76371>

předpisy neobsahují úpravu přeshraničních přeměn, nemůže být překážkou pro svobodu zřizování obchodních společností.¹⁵²

Omezení přesunu sídla právnické osoby je stanoveno v případech, že to nepřipouští právní řád státu, v němž má právnická osoba sídlo, či pokud se jedná o právnickou osobu, kterou jinak občanský zákoník zakazuje.

Pro to, aby bylo přemístění možné, je nutné, aby ho dovoloval i stát, odkud se společnost přemísťuje. Přitom samotné přemístění se bude řídit z větší části podle právního řádu státu, z něhož společnost sídlo přemísťuje. Výjimkami bude typicky podle zákona o přeměnách nutné vydání notářského osvědčení pro zápis do českého obchodního rejstříku o tom, že společnost splňuje požadavky českého právního řádu pro to, aby mohla být přemístěna, tedy, že společnost splnila požadavky pro zápis do obchodního rejstříku nebo jiné formální záležitosti.¹⁵³

Závěrem této kapitoly bych chtěla dodat, že je úprava přemístění právnické osoby důležitá z mnoha důvodů. Jedním z nich je to, že není potřeba rušit ani zakládat nové právnické osoby, je zachována osoba, jež je přemísťována, a to pouze se změnou právního řádu, jež na ni bude uplatnitelný. Možnost přemístění právnické osoby zjednodušuje volný pohyb zakotvený komunitárním právem.

S přemísťováním sídla je ale spojováno i mnoho negativních faktorů, v mezinárodním právu se například snažíme zcela vyhnout jevu *forum shoppingu*¹⁵⁴. Rigidní právní úpravy brání i vzniku výše popisovaného Delaware efektu.

Na druhou stranu nelze jednoznačně ani říct, že by obchodu obecně neprospívala taková kumulace společností bez faktických vazeb na místo. Dovolím si polemizovat i nad otázkou, zda vybírání si právního řádu podle jeho výhodnosti, či podle toho, jak je flexibilní vůči potřebám trhu, nemůže mít v jistých situacích pozitivní dopady na globalizaci a vývoj mezinárodního obchodu, například právě tím, že jsou státy nuceny zlepšovat podmínky a reflektovat potřeby společností.

¹⁵² KUČERA, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno – Plzeň: Doplněk – Aleš Čeněk, 2014, s. 496.

¹⁵³ DVOŘÁK, Tomáš. 2013, op. cit. s. 452. Srov. též: BRODEC, Jan. 2016, op. cit. s. 273-278.

¹⁵⁴ Jedná se o situaci, kdy má účastník na výběr několik jurisdikcí pro zahájení a vedení soudního řízení.

5 Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Na konci této práce považuji za vhodné uvést několik rozsudků Evropského soudního dvora, důležitá je tato část zejména kvůli pochopení vývoje, jakým společností v mezinárodním právu soukromém prochází a jaké tendence nynější legislativa má.

5.2 Daily Mail

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 27. 9. 1988 ve věci 81/87 The Queen v. H. N. Treasury and Commissioners of Ireland Revenue

Podle skutkového stavu a průběhu řízení šlo ve věci *Daily Mail* o to, že podle britského práva měla každá společnost místo registrace a místo sídla tam, odkud řídila své obchody. Tato dvě místa bývají zpravidla totožná. Právní úprava stanovila, že společnosti se sídlem v zahraničí podléhají dani svým vnitrostátním příjmem, nehledě na to, kde jsou registrovány.¹⁵⁵

Společnost *Daily Mail and General Trust PLC* založená podle práva Velké Británie se sídlem v Londýně v roce 1984 požádala o souhlas s přemístěním svého sídla do Nizozemí s tím, že si chtěla zachovat subjektivitu i podle britského práva.¹⁵⁶

Zřejmým důvodem přemístění bylo vyhnout se placení daně. Podle britského práva v té době k takovému přemístění potřebovala společnost povolení Ministerstva financí.¹⁵⁷

¹⁵⁵ TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva. 3, přeprac. vyd.* Praha: Linde, 2006, s. 642 a násl.

¹⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27.9.1988 ve věci C-81/87 *The Queen* proti *H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue*, ex parte *Daily Mail and General Trust plc*. ECLI:EU:C:1988:456. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=95099&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=318274>.

¹⁵⁷ ARMOUR, John a RINGE, Wolf-Georg. *European Company Law 1999-2010: Renaissance and Crisis. ECGI - Law Working Paper No. 175/2011; Oxford Legal Studies Research Paper No. 63/2010*, [online]. 2010, s. 7. [cit. 2013-11-18]. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=1691688>.

Po neúspěšném vyjednávání s Ministerstvem financí Daily Mail podala žalobu před High Court of Justice a domáhala se posouzení, zda se britská vláda takovým přístupem – vyžadováním speciálního povolení – nedopouští omezování svobody podnikání.

Celý spor se dostal až před SDEU, který musel uvedené posoudit.¹⁵⁸ Britský soud se ve své předběžné otázce dožadoval odpovědi, zda je ustanovení evropského primárního práva vyloučením možnosti zákazu přemístění sídla společnosti bez nutnosti předchozího povolení.¹⁵⁹

Zatímco do tohoto rozhodnutí SDEU svobodu usazování spíše rozšiřoval, v rozsudku *Daily Mail* se přiklonil k Velké Británii, když konstatoval, že jsou společnosti pouze výtvořem právních řádů.¹⁶⁰

Společnosti tedy nemohou právo na přemístění sídla odvozovat od práv garantovaných primárním právem EU fyzickým osobám a je zcela v kompetenci jednotlivých států, zda umožní přenést sídlo do jiného státu bez nutnosti zrušení společnosti.¹⁶¹

Svobodou podnikání je podle SDEU možnost zakládat dceřiné společnosti v ostatních státech, což je evropským právem chráněno. A ustanovení platná pouze pro fyzické osoby nelze analogicky aplikovat na osoby právnické.¹⁶²

¹⁵⁸ TICHÝ, Luboš. 2006, op. cit. s. 642 a násl.

¹⁵⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí Evropského soudního dvora. *Právník*. 2004, č. 12, s. 1170.

¹⁶⁰ Srov.: „*In that regard it should be borne in mind that, unlike natural persons, companies are creatures of the law and, in the present state of Community law, creatures of national law. They exist only by virtue of the varying national legislation which determines their incorporation and functioning.*“ z: Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. září 1988. The Queen proti H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc. EUR-Lex [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1510591820470&uri=CELEX:61987CJ0081>.

¹⁶¹ PAUKNEROVÁ, Monika. 2004, op. cit. s. 1171.

¹⁶² TICHÝ, Luboš. 2006, op. cit. s. 644. Srov. též: „*In the present state of Community law, Articles 52 and 58 of the Treaty, properly construed, confer no right on a company incorporated under the legislation of a Member State and having its registered office there to transfer its central management and control to another Member State*“ - Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. září 1988. The Queen proti

5.3 Centros

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 3. 1999 ve věci C-212/97 Centros Ltd proti Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

V tomto rozhodnutí se jednalo o to, že dánští manželé Brydeovi, bydlící v Dánsku, založili v květnu 1992 *private limited company* Centros Ltd., a to pro účely vývozu a dovozu vína.

Podle britského práva a na území Velké Británie. Důvodem k takovému jednání společníků byly samozřejmě opět přísnější předpisy jednoho ze zúčastněných států, Dánska, který vyžadoval na rozdíl od Velké Británie, splacení minimálního základního kapitálu při zakládání společnosti.

Když chtěla společnost umístit jednu ze svých poboček do Dánska, dánský úřad žádost odmítl s tím, že by se nejednalo o pobočku, nýbrž o hlavní sídlo společnosti, tedy, že by se nejednalo o sekundární, nýbrž o primární usazení, a zároveň o obcházení pravidel o minimálním základním kapitálu, který byl pro společnosti s ručením omezeným v Dánsku přibližně 200krát vyšší než ve Velké Británii.¹⁶³

Spor došel opět k SDEU, když se Nejvyšší rada Dánska ptala, zda je její postup v souladu se svobodou usazování ve smyslu SFEU.¹⁶⁴ SDEU odpovídal na předběžnou otázku, zda je v souladu se Smlouvou, aby členský stát bránil zapsání pobočky obchodní společnosti založené podle vnitrostátního právního řádu, pokud společnost má

H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc. EUR-Lex [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1510591820470&uri=CELEX:61987CJ0081>.

¹⁶³ PAUKNEROVÁ, Monika. 2004, op. cit. s. 1171. Rovněž přednáška prof. Pauknerové na semináři Evropské právo soukromé na Právnické fakultě UK, letní semestr 2016. Též. BŘÍZA, Petr. Svoboda usazování v Evropské unii optikou vybraných rozsudků ESD. *Jurisprudence*. 2006, č. 2, s. 36.^[1]

¹⁶⁴ CRAIG, P. P. a G. DE BÚRCA. *EU law: text, cases, and materials*. Sixth edition. New York, NY: Oxford University Press, 2015, s. 811. ISBN 9780198714927.

hlavní provozovnu v členském státě evidentně pouze kvůli využívání výhod právního řádu, tedy zda může společnost obejít vnitrostátní pravidla o založení společnosti.¹⁶⁵

Evropský soudní dvůr rozhodl, že není možné upřít společnosti právo na usazování, pouze kvůli tomu, že činnost je vykonávána především se státě zřízení pobočky a nikoli ve státě sídla společnosti.¹⁶⁶

„Články 52 a 58 Smlouvy o ES brání tomu, aby členský stát zamítal zápis pobočky společnosti založené podle práva jiného členského státu, kde má své sídlo a kde nevykonává žádnou obchodní činnost, pokud je pobočka určena k tomu, aby předmětné společnosti umožnila vykonávat veškerou činnost ve státě, ve kterém bude tato pobočka založena, aniž by v něm tak musela založit společnost, a tím tak obešla právní předpisy o zakládání společností, které jsou v tomto státě přísnější, co se týče upsání minimálního základního kapitálu.

Tento výklad nicméně nevylučuje, že úřady příslušného členského státu mohou přijmout veškerá opatření, která mohou zabraňovat podvodům nebo za ně ukládat sankce, buď vůči samotné společnosti, případně ve spolupráci s tím členským státem, kde byla založena, nebo vůči společníkům, kterým bude prokázáno, že se ve skutečnosti snaží prostřednictvím založení společnosti vyhnout se svým závazkům vůči soukromým či veřejným věřitelům na území dotčeného členského státu.“¹⁶⁷

Společnosti jsou tedy bezpodmínečně oprávněny vyvíjet podnikatelskou činnost ve členských státech.¹⁶⁸ Soud nepopíral, že členský stát může bránit podvodnému

¹⁶⁵ BŘÍZA, Petr. Svoboda usazování v Evropské unii optikou vybraných rozsudků ESD. *Jurisprudence*. č. 2, s. 36.

¹⁶⁶ Rozsudek ve věci C - 212/97 Centros Ltd. vs. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen [online]. In: . [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:61997CJ0212&from=CS>.

¹⁶⁷ Rozsudek ve věci C-212/97 Centros Ltd a Erhvervs- og Selskabsstyrelsen [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:61997CJ0212&from=CS>.

¹⁶⁸ Srov.: „Právo založit společnost v souladu s právními předpisy některého členského státu a založit pobočky v jiných členských státech je totiž v rámci jednotného trhu inherentní výkon svobody usazování zaručené Smlouvou.“ Rozsudek ve věci C-212/97 Centros Ltd a Erhvervs- og Selskabsstyrelsen odst. 27. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:61997CJ0212&from=CS>.

zneužívání komunitárního práva, ale k tomu musí docházet po individuálním posouzení každého případu, k čemuž v daném případě nedošlo, i když i tím se SDEU zabýval.¹⁶⁹

V tomto rozhodnutí tedy SDEU opět poukázal na to, že je pro něj svoboda usazování prioritou.

5.4 Überseering

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 11. 2002, C-208/00, Überseering, Recueil

V oblasti komunitárního práva je považován za důležitý i rozsudek ve věci *Überseering*.

V roce 1990 svěřila nizozemská společnost Überseering obchodující na území Německa společnosti NCC GmbH smlouvou o provedení práce opravu garáže a motelu postavených na pozemku nacházejícím se v Düsseldorfu (Německo) a patřícím společnosti Überseering.

Poté, co společnost Überseering zjistila vady v provedených pracích, žádala od společnosti NCC GmbH jejich odstranění, a to neúspěšně, a tak podala na společnost NCC GmbH na základě smlouvy o provedení projektu, jež obě strany vázala, žalobu.¹⁷⁰

Tuto žalobu zamítl jak Landgericht, tak Oberlandesgericht, který zamítavé rozhodnutí potvrdil, a to protože jakožto společnost nizozemského práva, neměla Überseering způsobilost k právům a povinnostem v Německu, tudíž zde nemohla být účastníkem soudního řízení. K tomuto závěru došly oba soudy na základě uplatňování teorie sídla.¹⁷¹

¹⁶⁹ BŘÍZA, Petr. 2006, op. cit. s. 37.

¹⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 11. 2002, C-208/00, Überseering, Recueil, s. I-9919, b. 95). [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CJ0208&qid=1510497161052&from=EN>.

¹⁷¹ BŘÍZA, Petr. 2006, op. cit. s. 37.^[1]

Mezitím, v prosinci 1994, nabyli dva němečtí státní příslušníci s bydlištěm v Düsseldorfu veškeré podíly ve společnosti Überseering a skutečné sídlo tedy bylo ve smyslu teorie síla přeneseno sem.¹⁷²

Podle německého práva (*Zivilprozessordnung* – německý občanský soudní řád) bylo dáno, že žaloba účastníka řízení bez procesní způsobilosti musí být zamítnuta jako nepřijatelná.

V souladu s jeho čl. 50 odst. 1 požívá procesní způsobilosti každá osoba, včetně společnosti, která má způsobilost k právům a povinnostem definovanou jako způsobilost být subjektem práv a povinností.

Ustálená judikatura Bundesgerichtshof¹⁷³ přijímaná převládající německou právní naukou posuzovala způsobilost k právům a povinnostem společnosti v souladu s právem použitelným v místě, kde se nachází její skutečné sídlo, tedy dle *Sitztheorie* – teorie sídla, která je opakem *Gründungstheorie* neboli teorie založení, podle které se způsobilost k právům a povinnostem určuje v souladu s právem státu, ve kterém byla společnost založena. Toto pravidlo se použije rovněž tehdy, když byla společnost založena v souladu s právem v jiném státě a její skutečné sídlo bylo následně přeneseno do Německa.¹⁷⁴

Německé soudy se domnívaly, že společnost sice převedla svou hlavní správu do Německa, ale k tomu, aby byla účastníkem řízení podle německého práva musí provést ještě reinkorporaci podle německého právního řádu.¹⁷⁵

Bundesgerichtshof přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru Evropské unie dvě předběžné otázky:

¹⁷² Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 11. 2002, C-208/00, Überseering, Recueil, s. I-9919, b. 95 [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CJ0208&from=CS>. Též: PAUKNEROVÁ, Monika. 2004, op. cit. s. 1173.

¹⁷³ Pozn., jedná se o Německý spolkový soud.

¹⁷⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 11. 2002, C-208/00, Überseering, Recueil, s. I-9919, b. 95 [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CJ0208&from=CS>.

¹⁷⁵ BŘÍZA, Petr. 2006, op. cit. s. 37.^[11]_{SEP}

„1) Musejí být články 43 ES a 48 ES vykládány v tom smyslu, že svoboda usazování společností brání tomu, aby způsobilost k právům a povinnostem a procesní způsobilost společnosti platně založené podle práva členského státu byly posuzovány z hlediska práva jiného státu, do kterého uvedená společnost přenesla svoje skutečné sídlo, pokud z tohoto práva vyplývá, že tato společnost již nemůže ve státě usazení vymáhat u soudu práva vyplývající ze smlouvy?

2) V případě kladné odpovědi:

Vyplývá ze svobody usazování společností (články 43 ES a 48 ES) povinnost posuzovat způsobilost k právům a povinnostem a procesní způsobilost společnosti podle práva státu, kde byla založena?“¹⁷⁶

Soudní dvůr Evropské unie se tedy zabýval právě otázkou osobního statutu společnosti a konstatoval:

„1) Články 43 ES a 48 ES brání tomu, aby v případě, že se u společnosti založené v souladu s právními předpisy členského státu, na jehož území má své sídlo, má podle práva jiného členského státu za to, že své skutečné sídlo přenesla do tohoto státu, posledně uvedený členský stát upřel uvedené společnosti způsobilost k právům a povinnostem, a tudíž i způsobilost být účastníkem řízení před jeho vnitrostátními soudy za účelem vymáhání práv vyplývajících ze smlouvy uzavřené se společností se sídlem v uvedeném státě.

2) Pokud společnost založená v souladu s právními předpisy členského státu, na jehož území má své sídlo, využívá své svobody usazování v jiném členském státě, články 43 ES a 48 ES posledně uvedenému členskému státu ukládají povinnost uznat způsobilost k právům a povinnostem, a tudíž i procesní způsobilost, kterou tato společnost má na základě práva státu svého založení.“¹⁷⁷

¹⁷⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 11. 2002, C-208/00, Überseering, Recueil, s. I-9919, b. 95). [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CJ0208&qid=1510497161052&from=EN>

¹⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 11. 2002, C-208/00, Überseering, Recueil, s. I-9919, b. 95). [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CJ0208&qid=1510497161052&from=EN>

Vycházejí z rozsudku *Centros* a odlišení fyzických a právnických osob odvodil, že umístění statutárního sídla, ústřední správy nebo hlavní provozovny by se dalo přirovnat k státní příslušnosti fyzické osoby.¹⁷⁸

Tedy že společnosti založené v souladu s právními předpisy členského státu, na jehož území má své sídlo, využívající své svobody usazování v jiném členském státě, má tento členský stát povinnost uznat právní způsobilost k právům i povinnostem, procesní způsobilost, jež tato společnost má na základě právního řádu svého založení.¹⁷⁹

Zakotvuje tím povinnost vzájemného uznávání, která je platná napříč celou Evropskou unií a je jedním ze základních aspektů snah Evropské unie o sjednocení a zjednodušení komunikace v evropském prostoru.

Na argumenty rozporu s *Daily Mail* SDEU odpověděl tak, že v případě *Daily Mail* se jednalo o vztah mezi společností a státem, dle jejíhož právního řádu byla společnost založena, zatímco tento případ se týká inkorporace a uznání společnosti v jiném členském státu.¹⁸⁰

5.5 Inspire Art

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. září 2003 ve věci C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd

V případě Inspire Art se jednalo o britskou společnost, kterou založil nizozemský občan. Společnost Inspire Art, pls (*private company limited by shares*) registrovaná

¹⁷⁸ Zde vnímám paralelu k výše zmiňovanému přirovnání *lex personalis* k *lex societatis* od Geert van Calster, který *lex societatis* vnímá jako ekvivalenty života, smrti, manželství, rozvodu i adopce v životě člověka. Srov. CALSTER, Geert van. 2016, op. cit. s. 343.

¹⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. listopadu 2002, C-208/00, Überseering, Recueil, s. I-9919, b. 95). [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62000CJ0208&qid=1510497161052&from=EN>

¹⁸⁰ BŘÍZA, Petr. 2006, op. cit. s. 38.

ve Velké Británii si zřídila pobočku v Nizozemí, kde fakticky vykonávala svou činnost.¹⁸¹ Bydliště v Nizozemí měl i její jediný jednatel.

Takový typ „formálně zahraniční společnosti“, kterému ze své povahy společnost v té době odpovídala, měl povinnost splnění dodatečných povinností například přidat speciální dodatek označující formu společnosti do obchodního rejstříku.

Právě tuto podmínku Inspire Art nespĺňovala a nizozemská obchodní komora její splnění vymáhala dodatečně.¹⁸²

Inspire Art se ohradila tím, že dodatečné požadavky pro zahraniční společnosti zakotvené v nizozemské legislativě jsou v rozporu se svobodou usazování platnou v Evropské unii.

I tento případ se dostal až k SDEU. První pokládanou otázkou bylo, zda je přípustné v národní právní úpravě zakotvit dodatečné požadavky a zda tedy má být SFEU vykládána tak, že zakazuje vydávání dodatečných předpisů pro společnosti, které využívají výhodnějšího tuzemského právního řádu.

Druhá otázka pak směřovala k tomu, zda, pokud bude odpověď na první otázku, že členský stát nemůže požadovat splnění dodatečných povinností po společnostech zjevně využívajících výhodnější legislativy, může učinit vůči společnostem omezení podobné povahy z důvodu veřejného zájmu.

SDEU rozhodl, že členský stát nemůže omezovat zahraniční společnosti a že na zahraniční společnosti nemohou být kladeny dodatečné požadavky, a to ani z důvodu ochrany věřitelů a spotřebitelů.¹⁸³

¹⁸¹ Rozsudek SDEU ze dne 30. září 2003 ve věci C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd, ECLI:EU:C:2003:512 (dále také „rozsudek Inspire Art“).[online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62001CJ0167&from=EN>

¹⁸² PAUKNEROVÁ, Monika. 2004, op. cit. s. 1173.

¹⁸³ Rozsudek SDEU ze dne 30. září 2003 ve věci C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd, ECLI:EU:C:2003:512 (dále také „rozsudek Inspire Art“).[online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62001CJ0167&from=EN>. Též: PAUKNEROVÁ, Monika. 2004, op. cit. s. 1176.

Tímto rozhodnutím SDEU navázal na rozhodnutí *Überseering* a v podstatě se přiklonil k inkorporační teorii. Profesorka Pauknerová ho ve svém textu věnovaném svobodě usazování nazvala jako „citově neutrální“.¹⁸⁴ Mě osobně zaujalo především svou návazností na rozhodnutí předešlá.

Při posuzování, zda lze v tomto případě použít pravidla o svobodě usazování, odkázal SDEU na rozhodnutí *Centros*, protože podle SDEU není podstatné, že je společnost založena v jiném státě, než ve kterém podniká. Rovněž SDEU opět použil argumentaci podoby statutárního sídla, ústřední správy a hlavní provozovny společnosti se státním občanstvím osoby fyzické.

Podobnost lze pozorovat i v negativních stanoviscích SDEU, například rozsudek *Daily Mail* byl i zde shledán skutkově odlišným.¹⁸⁵ Sledovat návaznost rozhodnutí SDEU mi přijde podstatné hlavně kvůli odvození tendencí unijní doktríny.

Z výše uvedeného lze tedy odvodit, že se Soudní dvůr Evropské unie ve svých rozhodnutích přiklání k inkorporační teorii jako k výchozímu principu při rozhodování o osobním statutu pro členské státy Evropské unie.

To znamená, že SDEU směřuje k ještě větší liberalizaci právních úprav v oblasti svobody usazování, tedy alespoň co se týče její interpretace. Právě kvůli své povaze tyto případy bývají nazývány jako „*otevření dveří k závodu napříč právními úpravami*“.¹⁸⁶

S odkazem na vše výše uvedené dodám, že souhlasím s profesorkou Pauknerovou v tom, že vůbec nemusí jít o „*race to the bottom*“.¹⁸⁷

¹⁸⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 2004, op. cit. s. 1181.

¹⁸⁵ Rozsudek SDEU ze dne 30. září 2003 ve věci C-167/01 *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd*, ECLI:EU:C:2003:512 (dále také „rozsudek Inspire Art“).[online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62001CJ0167&from=EN>. Též: BRÍZA, Petr. 2006, op. cit. s. 38.

¹⁸⁶ CRAIG, P. P. a G. DE BÚRCA. 2015, op. cit. s. 813.

¹⁸⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. 2004, op. cit. s. 1181.

5.6 Cartesio

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie 16. prosince 2008 ve věci C 210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt

K dalším rozsudkům týkajícím se společností v mezinárodním právu soukromém patří rozsudek ve věci C-210/06 *Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt*.

Případ se týkal přemístění sídla maďarské společnosti Cartesio do Itálie, přičemž si ale chtěla společnost ponechat svou právní osobnost. Maďarský rejstříkový soud žádost zamítl a odvolací soud podal předběžnou otázku k SDEU. Ptal se, zda je v rozporu s právem Evropské unie bránit společnosti, aby se usadila na území jiného členského státu a přitom si ponechala právní osobnost podle právního řádu jiného státu.¹⁸⁸

Tyto otázky se přibližují *Daily Mail*, proto by se případné rozhodnutí dalo považovat za potvrzení stanoviska, které SDEU kdysi zaujalo.

Zajímavé na případu *Cartesio* je, že generální advokát Maduro zaujal odlišný pohled na věc, než jakým bylo prostoupeno rozhodnutí *Daily Mail*. V reakci na směr liberalizace v otázce úpravy osobního statutu společností, generální advokát Maduro řekl, že členské státy dle jeho názory nemají mít „*bianko šek na uložení ‚trestu smrti‘ společnosti*“.¹⁸⁹

SDEU se s názorem generálního advokáta ale neztotožnil a ve svém rozhodnutí ze dne 16. prosince 2008 se vrátil k rozhodnutí *Daily Mail*. Tedy, že:

„Za současného stavu práva Společenství musí být články 43 ES a 48 ES vykládány tak, že nebrání právní úpravě členského státu, která nedovoluje společnosti založené podle vnitrostátního práva tohoto členského státu přemístit své sídlo do jiného

¹⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie 16. prosince 2008 ve věci C 210/06 *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt* [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76078&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=377561>.

¹⁸⁹ GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA M. POIARESE MADURA přednesené dne 22. května 2008. 1(1) Věc C-210/06 *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt* [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006CC0210&from=CS>. Odst. 31.

členského státu a zároveň být považována i nadále za společnost, která se řídí vnitrostátním právem členského státu, podle jehož právní úpravy byla založena.“¹⁹⁰

Rozhodl tak, že zákony jednotlivých členských států mohou bránit přemístění sídla společnosti do jiného členského státu, pokud si tyto společnosti chtějí ponechat původní identitu, záleží na každém členském státu, jak upraví existenci společností a jejich zakládání.¹⁹¹

„Členský stát má tedy možnost volby při definování jak vazby, která je vyžadována od společnosti k tomu, aby mohla být považována za společnost založenou podle jeho vnitrostátního práva, která může z tohoto titulu využít práva na usazování, tak vazby vyžadované pro pozdější zachování tohoto postavení.“¹⁹²

Zároveň ale SDEU uvedl, že to neznamená libovolné omezování společností:

*„Takováto překážka v uskutečnění přeměny – bez předchozího zrušení a likvidace – takovéto společnosti na společnost podle vnitrostátního práva členského státu, do něhož se společnost hodlá přemístit, by byla omezením svobody usazování dotyčné společnosti, které je zakázáno článkem 43 ES, ledaže by bylo odůvodněno naléhavým důvodem obecného zájmu.“*¹⁹³

¹⁹⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie 16. prosince 2008 ve věci C 210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76078&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=377561>.

¹⁹¹ LASÁK, Jan. Tanec v temnotách (Svoboda usazování ve smyslu čl. 43 a 48 SES a přeshraniční fúze národních obchodních společností). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 4, s. 91-96.

¹⁹² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie 16. prosince 2008 ve věci C 210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76078&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=377561>. Odst. 110.

¹⁹³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie 16. prosince 2008 ve věci C 210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76078&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=377561>. Odst. 112.

5.7 National Grid Indus

Rozsudek soudního dvora Evropské unie ze dne 29. listopadu 2011, ve věci C-371/10, National Grid Indus BV.

Jedním z novějších rozsudků k danému tématu je rozsudek *National Grid Indus*, týkající se společnosti s ručením omezeným, založené podle nizozemského práva, která měla až do 15. 12. 2000 své skutečné sídlo v Nizozemsku. Od roku 1996 tato společnost měla pohledávku vůči National Grid Company plc, usazené ve Spojeném království.

National Grid Indus přemístila své skutečné sídlo na území Spojeného království, ale jakožto společnost založená podle nizozemského práva nadále podléhala zdanění nizozemskému (i když mělo spolu s přemístěním sídla dojít ke změně daňových povinností). Bylo rozhodnuto, že má National Grid Indus uhradit daň z kurzového zisku, proti čemuž podala společnost žalobu a po potvrzujícím rozsudku i odvolání.¹⁹⁴

Otázkou byla slučitelnost ustanovení nizozemského daňového práva se svobodou usazování, s tím, že nizozemské právo předpokládalo při přemístění sídla administrativy společnosti zdanění veškerých rezerv v Nizozemí.¹⁹⁵

„1) Společnost založená podle práva členského státu, která přemísťuje sídlo svého skutečného vedení do jiného členského státu, aniž má takové přemístění sídla vliv na postavení dané společnosti jakožto společnosti prvního členského státu, se může dovolávat článku 49 SFEU za účelem zpochybnění legality zdanění prováděného prvním členským státem při takovém přemístění sídla.

2) Článek 49 SFEU je třeba vykládat v tom smyslu, že:

– nebrání právní úpravě členského státu, podle které se výše daně z latentních kapitálových zisků plynoucích z aktiv společnosti stanoví definitivně – bez ohledu na kapitálové ztráty nebo zisky, které mohou být realizovány později – v okamžiku, kdy

¹⁹⁴ Rozsudek soudního dvora Evropské unie ze dne 29. listopadu 2011, ve věci C-371/10, National Grid Indus BV. EUR-Lex [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62010CJ0371&from=CS>.

¹⁹⁵ BEHME, Caspar. Princip vzájemného uznávání na vnitřním evropském trhu se zvláštním přihlédnutím k přeshraniční mobilitě. *Sborník Karlovarské právnické dny*. 2013, č. 21, s. 390-412. [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

společnost z důvodu přemístění sídla svého skutečného vedení do jiného členského státu přestane dosahovat zdanitelných zisků v prvním členském státě; v této souvislosti je irelevantní, že se zdaněné latentní kapitálové zisky vztahují ke kurzovým ziskům, jež se v hostitelském členském státě nemohou s ohledem na daňové právní předpisy platné v tomto státě projevit;

*– brání právní úpravě členského státu, která stanovuje okamžitý výběr daně z latentních kapitálových zisků plynoucích z aktiv společnosti, která přemísťuje sídlo svého skutečného vedení do jiného členského státu, v okamžiku tohoto přemístění.*¹⁹⁶

SDEU tedy konstatoval, že vnitrostátní omezení výběru daně z latentních kapitálových zisků nizozemského práva nejsou odůvodněná, a to ani z důvodu veřejného zájmu. Přesun místa skutečného řízení nemůže založit domněnku o daňovém podvodu. Cílem nizozemského zdanění bylo zajistit zisky vygenerované v Nizozemí, jejich vydobytí je ale reálné i pomocí nástrojů vzájemné pomoci mezi členskými státy a jako takové, je nepřiměřené. SDEU ale stále zachovává státu autonomii definování osobního statutu společnosti.¹⁹⁷

5.8 VALE

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (třetího senátu) ze dne 12. července 2012, ve věci C-378/10, VALE Építési kft.

Mezi relativně nová a odbornou veřejností velmi očekávaná rozhodnutí patří rozhodnutí ve věci *VALE*, které navazuje na utváření prostoru pro svobodu usazování.¹⁹⁸

¹⁹⁶ Rozsudek soudního dvora Evropské unie ze dne 29. listopadu 2011, ve věci C-371/10, National Grid Indus BV. EUR-Lex [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62010CJ0371&from=CS>.

¹⁹⁷ Rozsudek soudního dvora Evropské unie ze dne 29. listopadu 2011, ve věci C-371/10, National Grid Indus BV. EUR-Lex [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62010CJ0371&from=CS>.

¹⁹⁸ K otázce zajímavé například: ZILINSKY, Marek. VALE: A NEVER ENDING STORY ON FREE MOVEMENT OF COMPANIES WITHIN THE EU FINALLY ENDED? [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://europeanlawblog.eu/2012/07/19/vale-a-never-ending-story-on-free-movement-of-companies-within-the-eu-finally-ended/>.

V daném případě SDEU rozhodoval ve věci přemístění sídla italské společnosti s ručením omezeným VALE Costruzioni Srl do Maďarska.

Společnost VALE Costruzioni podala na italský úřad pověřený vedením obchodního rejstříku žádost o výmaz z důvodu přemístění sídla, čemuž italský úřad vyhověl.

Poté došlo ke schválení stanov nové společnosti VALE Építési založené vhodně podle maďarského práva tak, aby mohlo k platnému přemístění sídla dojít. Jednatel požádal v Maďarsku o registraci společnosti, splatil základní kapitál a jako právní předchůdkyni nové společnosti uvedl italskou VALE Costruzioni.¹⁹⁹

Maďarský soud v prvním stupni odmítl registraci provést s tím, že právním předchůdcem může být podle platného práva pouze společnost maďarská, nikoli italská. Toto rozhodnutí potvrdil i soud ve stupni druhém. Společnost VALE podala dále i kasační stížnost Nejvyššímu soudu v Maďarsku, který se obrátil na SDEU s předběžnými otázkami ohledně čl. 49 a čl. 54 SFEU.

SDEU potvrdil dosavadní výklad, že záleží na vnitrostátní úpravě, jak právně upraví přeměnu (a s tím i přemístění sídla) společností. Konstatoval ale, že maďarská vnitrostátní úprava porušuje zásadu rovnocennosti a je v rozporu s principem volného pohybu.

SDEU rozhodl, že členský stát nemůže bránit zapsání společnosti, která zažádala o přeměnu, pouze kvůli tomu, že její právní předchůdce vznikl podle jiného práva. Pokud tedy členský stát, do nějž má být přemístěno sídlo, takovou změnu sídla vnitrostátně umožňuje, může k přemístění platně dojít.

SDEU rozhodl dne 12. července 2012 a odůvodnil své rozhodnutí následovně:

„1) Články 49 SFEU a 54 SFEU musí být vykládány tak, že brání vnitrostátní právní úpravě, která ačkoli stanoví možnost, aby se společnosti založené podle

¹⁹⁹ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 12. července 2012, ve věci C-378/10, VALE Építési kft. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62010CJ0378&qid=1511216119899&from=CS>.

vnitrostátního práva přeměnily, obecně neumožňuje přeměnu společnosti založené podle práva jiného členského státu na společnost podle vnitrostátního práva prostřednictvím založení této posledně uvedené společnosti.

2) Články 49 SFEU a 54 SFEU musí být vykládány v kontextu přeshraniční přeměny společnosti tak, že hostitelský členský stát je oprávněn určit rozhodné vnitrostátní právo, které se na takovou operaci použije, a uplatnit tak ustanovení svého vnitrostátního práva týkající vnitrostátních přeměn, která upravují založení a fungování společnosti, jakými jsou požadavky související s vypracováním zahajovací rozvahy a inventurního soupisu majetku. Zásady rovnocennosti a efektivitě nicméně brání tomu, aby členský stát: – odmítl při přeshraničních přeměnách zapsat do obchodního rejstříku společnost, která požádala o přeměnu, jakožto „právní předchůdkyni“, pokud se v případě vnitrostátních přeměn takový údaj o předchůdkyni společnosti zapisuje, a odmítl při zápisu společnosti do obchodního rejstříku náležitě zohlednit dokumenty pocházející od orgánů členského státu původu.“²⁰⁰

Tedy SDEU sice potvrdil, že záleží na vnitrostátní úpravě, jaké podmínky stanoví pro osobní statut společnosti, zároveň ale uvedl, že podmínky pro přeměny společností musí být stejné jak pro tuzemské, tak pro zahraniční společnosti, jinak se jedná o porušení zásady rovnocennosti, které je s čl. 49 a 54 SFEU zcela neslučitelné.

Rozsudek je potvrzením, že přeshraniční přemístění sídla je chráněno svobodou usazování a jakékoliv zásahy do této svobody by mohly být SDEU vyhodnoceny jako nepřijatelné.

²⁰⁰ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 12. července 2012, ve věci C-378/10, VALE Építési kft. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62010CJ0378&qid=1511216119899&from=CS>.

6 Závěr

Ve své práci věnované společností v mezinárodním právu soukromém jsem, jak bylo vymezeno již v úvodu práce, nejdříve definovala základní pojmy a dále osobní statut společnosti. Osobní statut společnosti určuje, zda má společnost právní způsobilost a jakým právním řádem se budou řídit její poměry. Vzhledem k rozvoji globalizované společnosti a tendencím trhu mazat hranice mezi státy se stává čím dál těžší jednoznačně určit, který právní řád by to měl být.

Určení osobního statutu tradičně vychází ze dvou základních teorií, teorie sídla a teorie inkorporační. Ze získaných poznatků lze shrnout, že zatímco inkorporační teorie se přiklání k menší regulaci osobního statutu společnosti a podmínek, jež v tomto ohledu vnitrostátní právní úpravy společností ukládají, je teorie sídla více limitující, někdy je jí dokonce přisuzováno splnění další podmínky, kterou je faktický vztah se státem.

Z toho lze logicky odvodit, že k inkorporační teorii bude inklinovat Evropská unie a celky, jež se snaží o zavedení jednotného trhu a relativizaci významu mezinárodních hranic.

Oproti tomu teorie sídla bude bližší vnitrostátním právním úpravám, které se budou za každou cenu snažit vymezit co nejvíce podmínek, které vyhovují jejich ekonomikám a potřebám. Tedy zatímco inkorporační teorie směřuje k mobilitě společností na mezinárodním trhu, může jim teorie sídla poskytnout více právní jistoty v navazovaných vztazích.

V současné době neexistuje jednotná právní úprava, která by řešila problematiku určování osobního statutu a rozhodla o tom, který z obou principů je pro právo společností vhodnější, osobně se ale domnívám, že jsou obě teorie rovnocenné, a ač se ve svých posledních rozhodnutích unijní doktrína přiklání spíše k teorii inkorporační, nepovažuji teorii sídla zdaleka za překonanou. Navíc si myslím, že bude teorie sídla v blízké budoucnosti fungovat jako záchranná brzda proti příliš flexibilním podmínkám zakládání společností v některých státech.

Některými právními teoretiky je za hlavní negativum inkorporační teorie považován s ním nerozlučně spjatý Delaware efekt, situace, kdy si společnosti pro své založení vybírají právní řád státu, jež je pro ně nejvýhodnější, aniž by tam po založení skutečně vykonávaly svou činnost.

Delaware efekt považuji za natolik zajímavý, že by se mu dala věnovat celá samostatná práce. Je to jev, u kterého jsem stále nedošla k závěru, zda je vskutku tak negativní, jak je v odborných kruzích vnímán. Tedy zda to, co je inkorporačnímu principu vyčítáno nejvíce, nemá z dlouhodobého hlediska spíše pozitivní dopady než ty negativní, které vidíme, když vnímáme problematiku v krátkodobém měřítku.

Přijde mi totiž zajímavé, že *race to the bottom*, který delawarský efekt způsobuje (tzv. závod na dno – upravování vlastních právních řádů tak, aby společnosti „nemigrovaly“ do jiných států), může mít přeci pozitivní dopady na státy. Ano, zajisté je pravda, že laxnější úprava právních řádů není probádaná oblast, neznamená to ale, že by na ni obchodní společnosti zareagovaly špatně nebo podvodně, dokonce si dovoluji vyslovit myšlenku, že by takový závod vůbec nemusel být na dno, spíše naopak, mohl by vést k rozvoji mezinárodního obchodu.

Za hlavní negativum principu sídla je pak považováno tradičně to, že společnost zřízená ve státě takový princip uznávající nemůže přemístit své sídlo do jiného státu, aniž by byla předtím zrušena a zanikla a poté byla znovu založena.

Právě přemístění sídla se zaměřením na Českou republiku se věnuje čtvrtá část této práce. Osobně přemístění sídla společnosti považuji za oblast, kde se obě výchozí teorie v praxi střetávají nejčastěji. Navíc je tato sféra sice právem upravená, ale v každém státě jinak, tudíž je přemístění sídla aktuální právní otázka pro mnoho společností.

Pátá kapitola se věnuje slavným rozsudkům Soudního dvora Evropské unie, které v mnohém určují podobu společností v jednotlivých členských státech, tedy i v České republice. Uvedeny jsou pro kontext a pochopení, jaké tendence má SDEU, co se týče práva společností, tedy i kam až je schopný dojít při prosazování svobody usazování. Z těch více aktuálních rozhodnutí vyplývá, že ač kdysi SDEU prosazoval myšlenku, že společnost není fyzickou osobou (viz rozsudek *Daily Mail*), postupně jí v souladu se svobodou usazování přiznává více a více práv (rozsudek *VALE*).

Každý princip má své výhody i nevýhody, jejich hledání a přemýšlení o nich v rovině toho, zda jsou výhodné pro společnosti, bylo pro mne zajímavou zkušeností, k níž jsem se snažila přistoupit komplexně.

Ke zpracování tématu jsem použila v úvodu popsané metody, popisně-analytickou i komparativní. V práci jsem pracovala s co nejvíce zahraničními zdroji, pro inspiraci i pro pochopení problematiky z pohledu jiných států. Rozsah práce zdaleka neodpovídá šíři tématu, po dopsání práce zůstává mnoho oblastí, kterým bych se v budoucnu chtěla věnovat mnohem podrobněji.

Zajímavé mi například přijde porovnání jednotlivých legislativ a jejich historického vývoje z pohledu práva společností a dále otázka jednotné nadnárodní právní úpravy, která by celou problematiku alespoň na úrovni Evropské unie zjednodušila. Nejvíce mě ale zaujalo právě zkoumání Delaware efektu a toho, zda soutěžení právních řádů, které inkorporační teorie ze své podstaty způsobuje (nutí státy přizpůsobovat se požadavkům společností, aby nepodlehly delawarskému efektu), je v důsledku negativní nebo pozitivní jev.

Ať je to ale jakkoliv, jsou společnosti v mezinárodním právu soukromém pestrým a aktuálním tématem, na něž lze nahlížet z mnoha různých pohledů a jež zajisté za tyto pohledy stojí.

7 Použité prameny a literatura

Zákony

- Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.
- Zákon č. 355/2011 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.
- Zákon č. 304/2013 Sb., zákon o veřejných rejstřících právnických a fyz. osob.
- Zákon č. 219/1897 RGBL., německý obchodní zákoník (Handelsgesetzbuch).
- Bürgerlichen Gesetzbuch, účinný ode dne 1. 1. 1900.
- Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche, účinný ode dne 1. 1. 1900.
- Dohoda o Evropském hospodářském prostoru.
- Haagská úmluva o uznání právní subjektivity zahraničních společností, sdružení a osob a nadací ze dne 1. 6. 1956.
- Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení v rámci postupného rozšiřování Evropské unie
- Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I.)
- Důvodová zpráva k zákonu č. 355/2011 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění).
- Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém.

Judikatura

Soudní dvůr Evropské unie

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 27.9.1988 ve věci C-81/87 The Queen proti H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc. ECLI:EU:C:1988:456. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=95099&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=318274>.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 3. 1999 ve věci C-212/97 Centros Ltd proti Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. ECLI:EU:C:1999:126. [online]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 11. 2002 ve věci C-208/00 Überseering BV proti Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC). ECLI:EU:C:2002:632. [online]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. 9. 2003 ve věci C-156/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam proti Inspire Art Ltd. ECLI:EU:C:2003:512. [online]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 16. 12. 2008 ve věci C-210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt. ECLI:EU:C:2008:723. [online]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 11. 2011, ve věci C-371/10, National Grid Indus BV. EUR-Lex [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 12. 7. 2012 ve věci C-378/10 VALE Építési kft. ECLI:EU:C:2012:440. [online]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/>.

Spojené Království Velké Británie a Severního Irska – Sněmovna Lordů (House of Lords):

- Rozsudek ze dne 30. června 1916 ve věci Daimler Company, Limited v Continental Tyre and Rubber Company (Great Britain), Limited, [1916] 2 AC 307.

Jiné soudy

- Rozsudek Civ. No. 24018. Second Dist., Div. Two. ze dne 20. 4. 1961 ve věci WESTERN AIR LINES, INC. (a Corporation), Respondent, v. JOHN G. SOBIESKI, as Commissioner of Corporations, Appellant. [online]. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/2d/191/399.html>

Literatura

Knižní publikace

- BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.
- BYRNES, Andrew, Mika HAYASHI a Christopher MICHAELSEN, ed. *International law in the new age of globalization*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, ISBN 978-90-04-22880-1.
- CALSTER, Geert van. *European private international law*. Second edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2016, ISBN 9781849466721.
- COLLIER, John G. *Conflict of laws*. 3rd ed. New York: Cambridge University Press, 2001. ISBN 0521787815.
- ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.

- CRAIG, P. P. a G. DE BÚRCA. *EU law: text, cases, and materials*. Sixth edition. New York, NY: Oxford University Press, 2015, ISBN 9780198714927.
- DICEY, Albert Venn, John Humphrey Carlile. MORRIS a Lawrence COLLINS. *Conflict of laws*. 13th ed. /. London: Sweet & Maxwell, 2000. ISBN 0421661402.
- DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.
- DVOŘÁK, Tomáš. *Přeměny a přeshraniční přeměny obchodních společností a družstev*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-970-8.
- FRINTA, Ondřej. *Právnícké osoby*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnícká fakulta, katedra občanského práva, 2008, ISBN 978-80-87146-07-1.
- KUČERA, Z. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno – Plzeň: Doplněk – Aleš Čeněk, 2014.
- KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0.
- KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-108-3.

- KUIPERS, Jan Jaap. *EU law and Private International Law: The Interrelationship in contractual obligations*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2012. Nijhoff studies in EU law, vol. 1. ISBN 978-90-04-20673-1.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014.
- NORTH, P. M. *Essays in private international law*. New York: Oxford University Press, 1993. ISBN 0198258267.
- NORTH, P. M., J. J. FAWCETT a G. C. CHESHIRE. *Private international law*. 13th ed. London: Butterworths, 1999, ISBN 0406905967.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-504-6.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-598-1.
- PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013. ISBN 9788087576847.
- POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-475-9.
- POLÁČEK, Bohumil. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-770-7.
- RAMMELOO, Stephan. *Corporations in private international law: a European perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2001, ISBN 0-19-829925-7.

- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017.
- ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník: komentář: svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-370-8.
- TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 3, přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006.

Odborné články a příspěvky ve sbornících včetně zdrojů dostupných elektronicky

- ARMOUR, John a RINGE, Wolf-Georg. European Company Law 1999-2010: Renaissance and Crisis (December 14, 2010). ECGI - *Law Working Paper No. 175/2011*; *Oxford Legal Studies Research Paper No. 63/2010*. [online]. [cit. 2013-11-18]. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=1691688>.
- BEALE, Joseph. *Treatise on the Conflict of Laws or Private International Law* [online]. Cambridge: Harvard University Press. Print, 1916, s. 11. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.beal/trconfpint0001&div=7&start_page=18&collection=beal&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults#.
- BEHME, Caspar. Princip vzájemného uznávání na vnitřním evropském trhu se zvláštním přihlédnutím k přeshraniční mobilitě. *Sborník Karlovarské právnické dny* [online]. 2013, č. 21, s. 390-412. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- BIERMANN, D. Rozsudek Evropského soudního dvora ve věci Überseering – konec teorie faktického sídla?. *Evropské právo* [online]. 2003, č. 4, s. 11 - 14. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

- BLACKBURN, T. L. The unification of corporate laws: The United States, The European community and the race to laxity. *George Mason Independent Law Review* [online]. 1994, 3(1), s. 1-96. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?handle=hein.journals/gmlr3&div=6&start_page=1&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.
- BRODEC, Jan. Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla. *Obchodněprávní revue* [online]. 2016, č. 10, s. 273-278. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- BŘICHÁČEK, Tomáš. § 30 [Právnícké osoby]. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání [online]. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 186. ISBN 978-80-7400-528-2. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- BŘÍZA, Petr. Svoboda usazování v Evropské unii optikou vybraných rozsudků ESD. *Jurisprudence*. 2006, č. 2. ^[L]_[SEP]
- *Concept of domicile under private international law* [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.supremecourtcases.com/index2.php?option=com_content&itemid=5&do_pdf=1&id=20970.
- DĚDIČ, Jan, ČECH, Petr. Nový pohled na kolizní normy a reflexe kolizně relevantní judikatury Evropského soudního dvora v českém právu společností. *Soudní rozhledy* [online]. 2004. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

- DĚDIČ, Jan. Novinky v právní úpravě přeměn obchodních společností a družstev. *Obchodněprávní revue* [online]. 2012, č. 1. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- DOLEČEK, M. *Podnikání zahraničních osob v ČR* [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/podnikani-zahranicnich-osob-v-cr-ppbi-63773.html#!&chapter=1>.
- DOLEŽIL, Tomáš, SALAČ, Jaroslav. Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností. *Právní rozhledy* [online]. 2003, č. 5, s. 224 - 229. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- DRURY, R. R. The regulation and recognition of foreign corporations: Responses to the delaware syndrome. *Cambridge Law Journal* [online]. 1998, 57(1), s. 166. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/camlj57&div=15&start_page=165&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.
- EBKE, W. F. The real seat doctrine in the conflict of corporate laws. *International Lawyer* [online]. 2002, 36(3). [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr36&div=66&start_page=1015&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.
- Freedom of Establishment for Companies [online]. 2015. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <https://corpgov.law.harvard.edu/2015/04/17/freedom-of-establishment-for-companies/>.
- GOODRICH, Herbert. Conflict of laws and its restatement. *American Bar Association Journal* [online]. 1928, 14(6), s. 307-308. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?handle=hein.journals/a>

baj14&div=119&start_page=395&collection=journals&set_as_cursor=0&men_t
ab=srchresults.

- HARRISON, Frederic a A. H. F. LEFROY. *On jurisprudence and the conflict of laws* [online]. Oxford: Clarendon Press, 1919. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: http://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?handle=hein.beal/juris0001&div=2&start_page=1&collection=beal&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults.
- HOLAS, Jiří, SOBEK, David. Právní úprava sídla společnosti v právním řádu ČR v kontextu evropského práva. *Bulletin advokacie* [online]. 2007, č. 10, s. 30-33. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- HOLMES, Robert C. Benefits of Incorporating in Delaware Versus New Jersey: Busting the Myth and Closing the Gap. *Rutgers Business Law Review* [online]. 2014, 11. [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/rutgblaj11&id=10&size=2&collection=journals&terms=Jersey|New|NEW%20JERSEY|new%20New%20Jersey|New%20jersey|New%20Jersey|new|New%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20Jersey&termtype=phrase&set_as_cursor=
- CHOBOLA, Tomáš. Svoboda usazování zahraničních společností v právu ČR. *Právní rozhledy*. 2004, č. 16, s. 599 - 605.
- KAYE, P. Nationality and the european convention on the jurisdiction and enforcement of judgments. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 37(2), 1988. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/incolq37&div=19&start_page=268&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

- LASÁK, Jan. Tanec v temnotách (Svoboda usazování ve smyslu čl. 43 a 48 SES a přeshraniční fúze národních obchodních společností). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 4, s. 91-96.
- LATTY, E. R. Pseudo-foreign corporations. *The Yale Law Journal* [online]. 1955, 65(2), s. 137-173. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ylr65&div=20&start_page=137&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.
- LORENZEN, Ernest. The French Rules of the Conflict of Laws. *Yale Law Journal* [online]. 1927, 36(6), s. 731. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ylr36&div=53&start_page=731&collection=journals&set_as_cursor=7&men_tab=srchresults#.
- LOSS, L. The conflict of laws and the blue sky laws. *Harvard Law Review* [online]. 1957, 71 (2), s. 209 - 253. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/hlr71&div=21&start_page=209&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.
- MACGREGOR, Radka. Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní. *Právní rozhledy* [online]. 2004, č. 23, s. 868 - 875. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- MAZEAUD, Léon. De la Nationalite des Societes. *Journal du Droit International 55 J. Dr. Int'l* [online]. 1928(1), s. 30 - 66 [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jdrointl55&div=6&start_page=30&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.
- PAUKNEROVÁ, Monika. Kolizněprávní úprava obchodních společností. *Právní rozhledy* [online]. 2005, č. 7, s. 244 - 250. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

- PAUKNEROVÁ, Monika. Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí Evropského soudního dvora. *Právník*. 2004, č. 12, s. 1170 an.
- POKORNÝ a Helena CHADIMOVÁ. Přeshraniční přemístění sídla společnosti dle novely zákona o přeměnách [online]. 2012. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/preshranicni-premisteni-sidla-spolecnosti-dle-novely-zakona-o-premenach-85578.html>
- POKORNÝ, Milan. Mezinárodní právo soukromé a procesní. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právníkový slovník* [online]. 3.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- REESE, W. L.; KAUFMAN, E. M. Law governing corporate affairs: Choice of law and the impact of full faith and credit, *the Columbia Law Review* [online]. 1958, 58(8), 1118 - 1145. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/clr58&id=1169&size=2&collection=journals&terms=Western&termtype=phrase&set_as_cursor=.
- ROE, M. J. Delaware's competition. *Harvard Law Review* [online]. 2003, č. 117(2), s. 594. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/hlr117&div=20&start_page=588&collection=journals&set_as_cursor=6&men_tab=srchresults#.
- ROMANO, Roberta. Competition for Corporate Charters and the Lesson of Takeover Statutes. *Fordham Law Review* [online]. 1993, 61(4), s. 843 – 864. [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3025&context=flr>.

- STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA M. POIARESE MADURA přednesené dne 22. května 2008. 1(1) Věc C-210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006CC0210&from=CS>.
- STEWART, David. Private International Law: a dynamic and developing field. *University of Pennsylvania Journal of International Law* [online]. 2009, č. 30. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1855&context=jil>.
- The Cambridge yearbook of European legal studies. Portland, Ore.: Hart, 1999-. ISSN 1528-8870. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=Jb3bBAAAQBAJ&pg=PA219&lpg=PA219&dq=Western+Airlines+Inc.+v.+Sobieski&source=bl&ots=NjivHXQM22&sig=a7eYy4PbuD4IowspCbHTtPlpMNk&hl=sk&sa=X&ved=0ahUKEwjNzpv-68XXAhUBU1AKHZtsBpQQ6AEIRjAE#v=onepage&q=Western%20Airlines%20Inc.%20v.%20Sobieski&f=false>.
- ZILINSKY, Marek. VALE: A NEVER ENDING STORY ON FREE MOVEMENT OF COMPANIES WITHIN THE EU FINALLY ENDED? [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://europeanlawblog.eu/2012/07/19/vale-a-never-ending-story-on-free-movement-of-companies-within-the-eu-finally-ended/>.

8 Seznam použitých zkratek

Právní předpisy

OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon o přeměnách	zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

Evropské a zahraniční předpisy

BGB	Bürgerlichen Gesetzbuch
EGBGB	Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche
Bruselská úmluva	Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení v rámci postupného rozšiřování Evropské unie
Řím I.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie (ve znění Lisabonské smlouvy)

Další zkratky

ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESD	Evropský soudní dvůr
EU	Evropská unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
USA	Spojené státy americké

9 Abstrakt

Cílem této diplomové práce je shrnutí a analýza právní úpravy společností v mezinárodním právu soukromém. Důležitým pojmem, který se objevuje napříč celou prací, je osobní statut společnosti. Osobní statut společnosti je institut, který určuje, zda má organizovaný útvar vlastní právní osobnost a dále jakým právním řádem se řídí jeho vztahy.

Při určování osobního statutu vycházíme ze dvou základních teorií, z teorie inkorporační a z teorie sídla, na něž se práce zaměřuje. Teorie inkorporační vychází z principu, že osobním statutem společnosti je právní řád, podle něhož byla společnost založena. Oproti tomu teorie sídla pracuje s v praxi problematickým prvkem faktického sídla, tedy místa, kde společnost svou činnost fakticky vykonává, kde sídlí její management nebo odkud je kontrolována. Jelikož v historickém vývoji nebyla nalezena shoda v přístupu k určování osobního statutu, přiklání se každý stát k jinému východisku.

Zatímco inkorporační teorie ve svém důsledku napomáhá rozvoji obchodu a je flexibilnější vůči společnostem, poskytuje teorie sídla větší právní jistotu. Za časté negativum inkorporační teorie je považován Delaware efekt, tedy situace, kdy jsou společnosti zakládány ve státech s pro ně nejvýhodnější legislativou, aniž by zde společnost skutečně vykonávala činnost. Problematickou částí teorie sídla je naopak to, že společnosti nemohou přemísťovat své sídlo, aniž by musely být v původním státě zrušeny a v novém státě založeny znovu. Jelikož státy většinou ve svých legislativách uplatňují kompromisy obou teorií, vyvstává i mnoho dalších otázek, jež by mohlo do budoucna vyřešit alespoň na úrovni Evropské unie přijetí sjednocující nadnárodní právní úpravy, například ve formě nařízení.

Práce sestává z úvodu, čtyř kapitol a závěru. Po úvodu následuje druhá kapitola, v níž je vymezena základní terminologie s důrazem na interpretaci v českém právním řádu. Třetí kapitola se zaměřuje na osobní statut a vymezení, následně i porovnání obou výchozích teorií. Zmíněny jsou i jiné teorie, jež bývají v souvislosti s osobním statutem společností v právní vědě používány. Ve čtvrté kapitole se práce zabývá přemístěním sídla společností a jeho uznáním v jiném státě, a to se zaměřením na Českou republiku a platnou českou právní úpravu. Pátá část shrnuje důležitá

rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, která mají nepominutelný vliv na legislativu právních řádů. Práce zmiňuje i tendence SDEU, který se v současné době přiklání spíše k uplatňování inkorporační teorie. Následuje závěr, který je shrnutím poznatků získaných při zpracovávání diplomové práce.

10 Abstract

This thesis attempts to summarise and analyse a legal treatment of companies in international private law. An important term used throughout the thesis is „personal statute of a legal person“. Personal statute of a legal person is an institution that decides whether the organised entity has its own legal presence and which legal system governs its relations.

We use two basic theories for determination of a personal statute of a legal person, the incorporation theory and the real seat theory. The incorporation theory is based on an idea that the personal statute of a legal person is a legal system the company is founded in. The real seat theory is related to the problematic idea of an actual residence, a place where the company actually conducts its business, where its management resides or where it is in fact controlled from.

Since the consensus in determination of a private statute was not agreed upon, each state uses a different principle. Whilst the incorporation theory in its consequence supports the advancement of trade and is more flexible towards the companies, the real seat theory offers more legal certainties.

The so called Delaware effect is considered to be a main weakness of an incorporation theory, which is a situation when the companies are based in states with favourable legislature, even though the actual business is conducted elsewhere. The questionable part of a real seat theory is the inability of companies to transfer its headquarters without the need to close down their old headquarters.

Since the states tend to use and mix both theories, a lot of other complications are created. On the EU level, those issues could be fixed by an international legal treatment, potentially in a form of a regulation.

The thesis consists of an introduction, four chapters and a conclusion. After the introduction follows the second part. The second part defines basic terminology with emphasis on the Czech legal order. The third part points towards the personal statute and both its definition and the comparison of the basic principles. In the fourth part, the thesis considers relocation and acceptance of the headquarters in a different state, with emphasis on the Czech Republic and its legal treatment of the topic. The fifth part summarises the important decisions made by The Court of Justice of the

European Union, since those have non negligible influence on the legislature of various legal orders. The thesis mentions tendencies of The Court of Justice of the European Union, currently leaning towards implementation of the incorporation theory. Conclusion is a summary of pieces of knowledge gained by the work done on the thesis.

Společnosti v mezinárodním právu soukromém

Companies in private international law

Klíčová slova: společnost, mezinárodní právo soukromé, inkorporační teorie, teorie sídla.

Keywords: company, private international law, personal statute, the incorporation theory, the real seat theory.